

TAMPEREEN TALOUSKOULU

Rakennushistoriaselvitys

29.1.2021

arkkitehtitoimisto
LASSE KOSUNEN OY

Kannen kuva: Talouskoulu 25.1.2021, Marko Suutarla

Talouskoulun oppilaat vuonna 1934, tuntematon kuvaaja. Vapriikin kuva-arkisto

SISÄLTÖ

1.Julkaisutiedot

-Tilaaja

-Tekijä

2.Kohteen perustiedot

3.Johdanto

-Selvityksen tarkoitus ja rakenne

-Kohteen dokumentointiprosessi

4.Alueen, Tampereen talouskoulun ja rakennuksen historiaa

- Alueen historia

- Tampereen talouskoulun historiaa

-Rakentamishistoriaa

5.Rakennusten muutosvaiheet ja nykytilanne piirustuksin

-Rakennus- ja käytönaikaiset muutokset

-Nykytilanne piirustuksin

6.Rakennusten nykytila valokuvin

-Ulkopuolen valokuvat

-Sisätilojen valokuvat

7.Rakennusten arvot ja merkitys

8.Selvitystyössä käytetty arkistomateriaali

9.Lähdeluettelo

Tampereen talouskoulu

Rakennushistoriaselvitys

1. Julkaisutiedot

Tilaaja:

Tampereen Talouskoulun säätiö

yhteyshenkilö: Niilo Järkäs

Tekijä:

Marko Suutarla, arkkitehti SAFA

p. 0102 196 068

marko.suutarla@ark-kosunen.com

Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen Oy

Aleksis Kiven katu 11 B 33100 Tampere

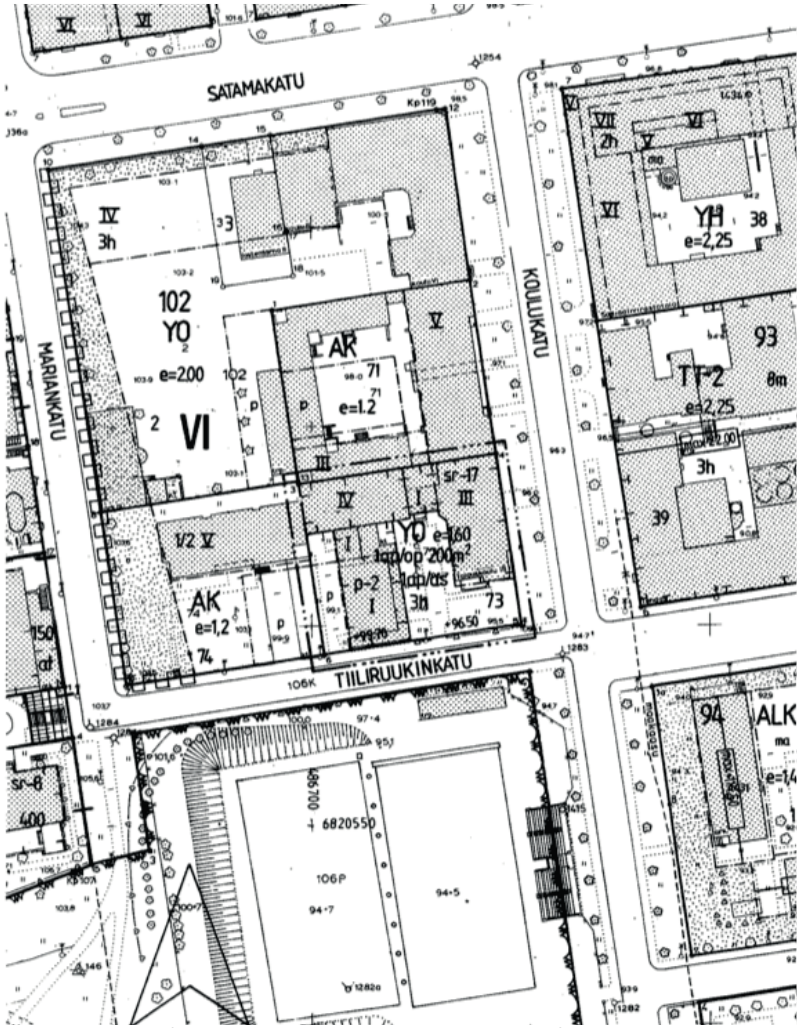

Ote voimassa olevasta 26.9.1989 päivätystä asemakaavasta 6782.

2. Kohteen perustiedot

Kohteen nimi: Tampereen talouskoulu

Kohteen osoite:

Koulukatu 18
33200 Tampere

Kiinteistötiedot:

Kaupunginosa XI
Kortteli 93
Tontti 42

Kaavatilanne: Voimassa oleva asemakaava on päivätty 26.9.1989, jossa tontti on varustettu merkinnällä YO eli ”opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue”. Vanhimman rakennusvaiheen osalla kaavassa on merkintä sr-17 eli ”rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas sekä kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeä rakennus”.

1. Rakennusvaihe, päärakennus (A-osa)

Arkkitehti: Wivi Lönn

Valmistunut: 1905

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Koulurakennus

Nykyinen käyttötarkoitus: Koulurakennus

2. Rakennusvaihe, B-osa

Arkkitehdit: Mikko Heliövaara / Matti Pöyry / Jaakko Nieminen

Valmistunut: 1968 / 1995 / 2002

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Koulurakennus

Nykyinen käyttötarkoitus: Koulurakennus

3. Rakennusvaihe, C-talo

Arkkitehti: Mikko Heliövaara

Valmistunut: 1977

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Koulurakennus

Nykyinen käyttötarkoitus: Koulurakennus

3. Johdanto

Selvityksen tarkoitus ja rakenne

Selvitys on laadittu Tampereen talouskoulun säätiön toimeksiantona ja sen kohteena on Tampereen talouskoulun rakennukset. Tässä selvityksessä käytetään vuonna 1905 valmistuneesta rakennuksesta nimitystä päärakennus, vuonna 1968 valmistuneesta siipiosasta nimitystä B-osa ja vuonna 1977 valmistuneesta yksikerroksisesta koulurakennuksesta nimitystä C-osa. Tarkoituksena on selvittää rakennusten rakentumis- ja muutoshistoriaa tontin kehittämisen suunnittelua varten. Selvitys on tehty Museoviraston Talon tarinat -rakennushistorian selvitysopas -kirjan ohjeita kohteeseen soveltaen. Selvityksessä käsitellään rakennusten ja rakennuspaikan historiaa, muutosvaiheet, erityispiirteet ja nykytila. Selvitykseen on dokumentoitu vanhoja suunnitelmia siinä laajuudessa kuin aineistoa on ollut saatavilla ja selvitetty kohteessa tehdyt merkittävimmät muutokset. Lisäksi on koottu valokuvamateriaalia sisä- ja ulkopuolelta sekä kohteen olennaisimmista erityispiirteistä.

Kohteen dokumentointiprosessi

Selvitystyö on tehty vuoden 2021 tammi-helmikuussa kuussa tontilla, kohderakennuksissa ja arkistotutkimuksena rakennusvalvonnan ja kaupungin arkistoissa sekä museoiden kuva-arkistossa. Dokumentoinnissa on lisäksi käytetty kirjallisia lähteitä, jotka on yksilöity lähdeluettelossa.

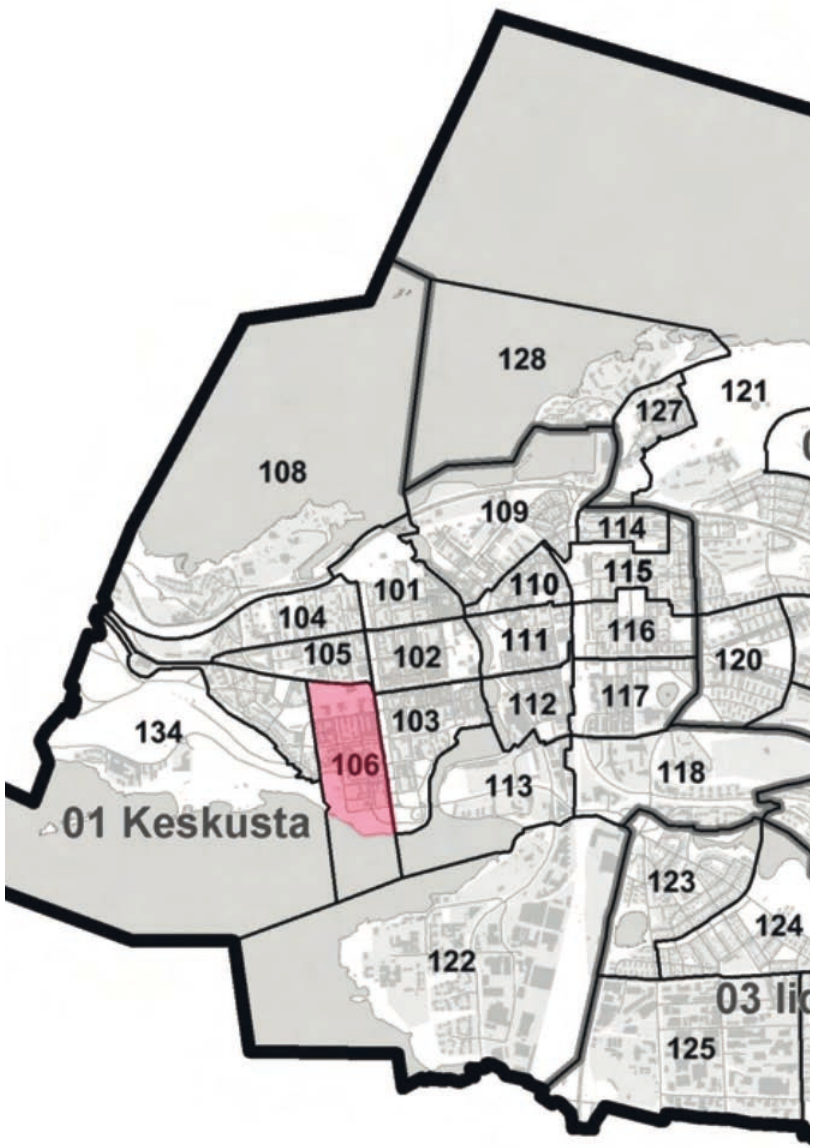

Kaakinmaan sijainti keskeisellä kaupunkialueella. Kaupunginosakartta Tampere alueittain 2013, Tampereen kaupunki.

4. Alueen, Tampereen talouskoulun ja rakennuksen historia

Alueen historia

Tampereen Talouskoulu sijaitsee Kaakinmaalla, joka on Tampereen VI kaupunginosa. Kaakinmaan nimi on peräisin alueella sijanneesta kaakinpuusta eli piiskauspuusta, jossa lievistä rikoksista tuomitut saivat rangaistuksensa raipparangaistuksena. Kaakinmaa ulottuu pohjoisessa Pyynikin kirkkopuistoon, idässä Hämeenpuistoon, lännessä Mariankatuun ja etelässä Eteläpuistoon. Kaakinmaan kaupunkikuvassa korostuu kolme elementtiä: julkiset rakennukset, erityisesti koulurakennukset, voimakkaan muutoksen kohdannut asuinrakentaminen ja viheralueet, joihin kuuluu puistojen lisäksi myös alueen puistokadut.

Kustaa III perusti Tampereen vuonna 1779, mutta kaupunki pysyi pitkään pienellä alueella kosken länsipuolella. Vasta Suomen liittäminen Venäjään 1809 ja siitä seurannut hitaasti käynnistynyt teollistuminen laajensi kaupungin aluetta. Luonnollinen laajentumissuunta oli länsi, koska kosken itäpuoli kuului tuolloin vielä Messukylän pitäjään. Carl Ludvig Engelin laatimassa ja 1830 vahvistetussa Tampereen kaavassa kaupungin kaavoitettu alue laajeni länteen nykyiseen Kortelahdenkatuun asti. Alueella oli tätä ennen plantaaseja, jotka oli annettu vanhan kaupungin tontin ostaneille ilmaiseksi. Peltojen poistaminen kaupunkilaisten käytöstä ei ollut kuitenkaan aivan helppoa ja tarvittiin oikeudenkäynti ennen kuin senaatti vuonna 1861 julisti pellot kaupungin omaisuudeksi. Kun ruutukaava laajeni lännessä nykyiseen Koulukatuun ja etelässä nykyiseen Tiiliruukinkatuun asti, myös osa Kaakinmaasta tuli kaavoitetun alueen osaksi.

Kaakinmaan rajaus. Kartta Paikkatietoikkuna.fi, rajaus tekijän

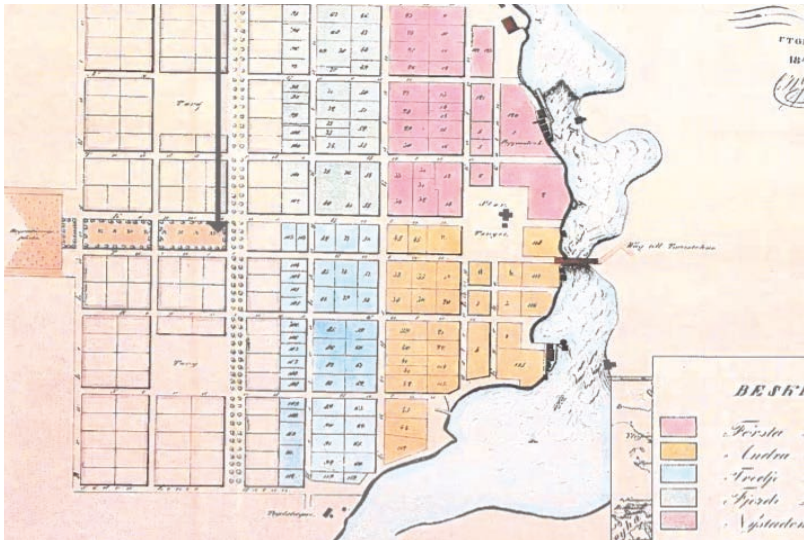

Ote C. W. Gyldénin v.1841 kartasta, jossa dokumentoituna Engelin v.1830 asemakaava. Kaakinmaa vasemmassa akareunassa. Kaupunginarkisto.

Arkkitehti Ernst Bernhard Lohrmannin vuoden 1866 esitys uudeksi asemakaavaksi laajensi Kaakinmaan aluetta lännessä Mariankatuun saakka sekä etelässä nykyiseen Kurilankatuun saakka. Carl Albert Edefeltin seuraavana vuonna vahvistettu asemakaava noudattaa melko tarkasti Lohrmanin ehdotusta. Tampere jatkoi kuitenkin paisumistaan entistä huomattavasti ripeämmässä tahdissa.

Kaupunginarkkitehti Lambert Pettersonin laatima asemakaava valmistui vuonna 1896. Tässä asemakaavassa Kaakinmaa on saavuttanut nykyisen laajuutensa. Eteläpuistoon rajautuvat korttelit ovat nykymuodossa ja kaava on paljon detaljoidumpi kuin edeltäjänsä. Nykyisistä Kaakinmaan julkisista rakennuksista ovat paikallaan Aleksanterin koulun puurakennukset (1875, 1886), Aleksanterin kirkko (1881) ja Tampereen Reaalilyseo (1890). Kaavassa näkyy myös Hämeenpuiston laidassa vanha Tampereen Reaalikoulu (1877), jonka myöhemmin korvasi Wivi Lönnin suunnittelema Tampereen tyttölyseo. Kulkutautisairaalan tontille on esitetty mustalla kuusi toteutunutta rakennusta ja punaisella kaksi suunniteltua rakennusta. Sairaalan ensimmäisestä, vuosille 1892-1895 ajoittuvasta rakennusvaiheesta on nykyään jäljellä vielä talousrakennus ja desifiointirakennus. Kaavan yksi uusista oivalluksista oli nykyisen Koulukadun kentän paikalle piirretty ”sporttikenttä”.

Ote Lambert Pettersonin v.1896 asemakaavasta. Toteutuneet julkiset rakenneukset ovat mustia, suunnitteilla olevat punaisia. Kaupunginarkisto.

Lars Sonckin vuonna 1908 laatimassa asemakaavassa on esitetty ensimmäistä kertaa vuonna 1905 valmistunut Tampereen talouskoulu. Edellisessä kaavassa esitettyä ”sporttikenttää” ei ole kaavassa ja muutenkin viheralueet ovat pääosin vaaleita ilman detaljoituja puistokäytäviä. Kaavaan on merkitty Kaakinmaan uusista julkisista rakennuksista De Gamlas Hem, ruotsinkielinen vanhainkoti (1905) sekä alueen uudet koulurakennukset. Kaakinmaan alueelle sijoittui huomattavan monta koulua ja sitä kutsuttiinkin ”koulujen kaupunginosaksi”. Koulurakentamisen aloitti Tampereen ensimmäinen kansakoulu, Aleksanterin koulutalo vuonna 1875 (B.Sjöström). Koulua laajennettiin toisella puutalolla 1886 (F.L.Calonius) ja lähistölle Aleksanterin koulun viereen kirkkopuiston laidalle valmistui 1890 Jac. Ahrenbergin suunnittelema kivinen koulurakennus Reaalilyseo. Myöhemmin Aleksanterin koulun tontille rakennettiin uusi Wivi Lönnin suunnittelema kivikoulu 1904. Niin ikään Lönnin töitä on Tampereen suomalainen tyttökoulu, joka valmistui hieman aiemmin, vuonna 1902. Tyttökoulun tapaan Satamakadun varteen sijoittui myös August Krookin piirtämä Svenska samskolan i Tammerfors vuonna 1895.

Kaakinmaan julkisten rakennusten sarjaan kuuluu myös Hämeenpuiston laitaan useassa vaiheessa rakentuneet Työväentalo (1899 Tiitola, 1905 Petterson, 1905 Kaartinen, 1929 Strömmer) ja viereinen Tampereen Työväen Teatteri (1985 M&M Jaatinen).

Pääosa Kaakinmaasta rakentui 1800-1900-lukujen vaihteelle tyypilliseen tapaan 1-2 -kerroksisista puutalokortteleista. Nämä umpikorttelit korvattiin 1960-1970 -luvuilla kivirakenteisilla kerrostaloilla. Yksittäisenä fragmenttina vanhasta puutalorakentamisesta on säilynyt ainoastaan Koulukatu 8:n päiväkoti.

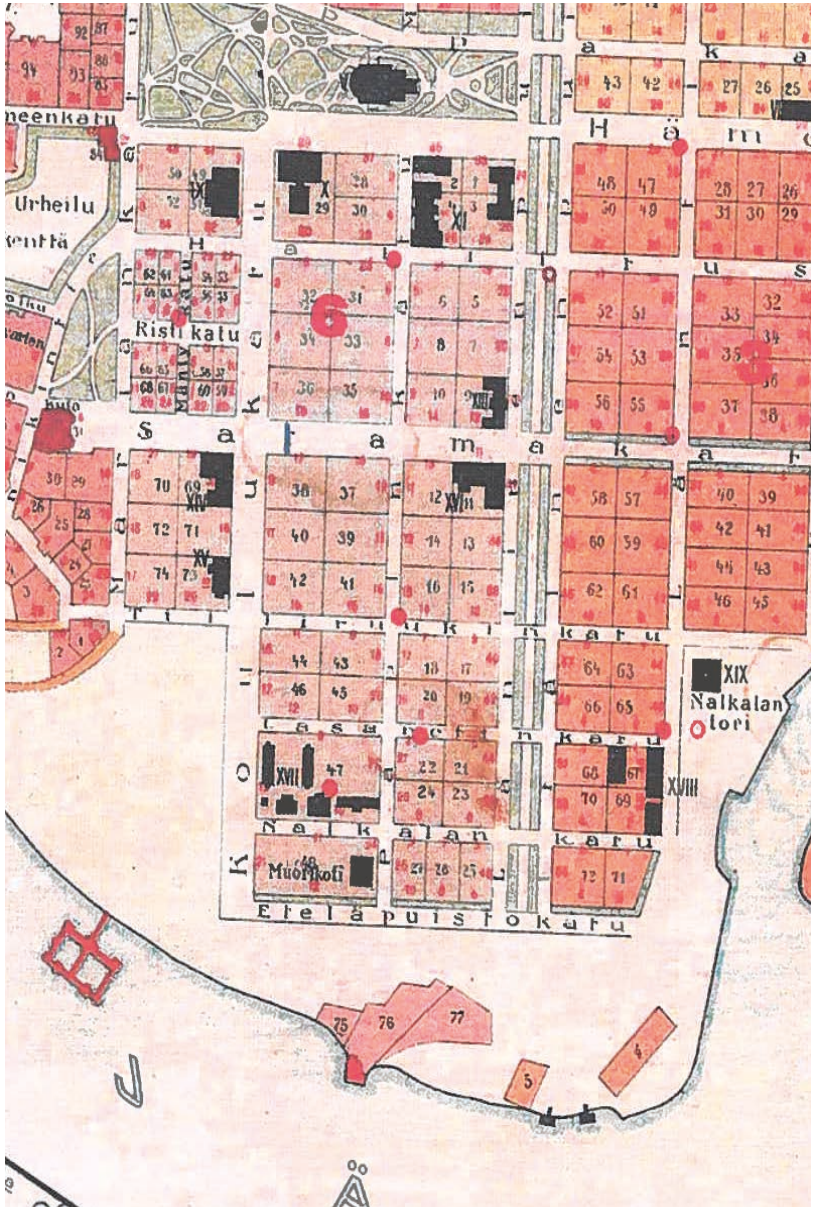

Ote Lars Sonckin v.1908asemakaavasta. Talouskoulun rakennus esiintyy kartassa ensimmäistä kertaa. Kaupunginarkisto.

Rakennus toimi alkuaan Lääkäreiden sairaalana, mutta vastaa talotyypiltään vanhaa umpikorttelien puurakentamista.

Kaakinmaalla sijaitsi myös teollisuutta. Tiilitehtaan- ja Papinkadun kulmaan vuonna 1897 perustettu panimo toimi nimellä Pyynikin Panimo aina vuoteen 1992 saakka. Korttelikokonaisuudesta on jäljellä edelleen punatiilinen panimorakennus ja kaksi sen apurakennuksina toiminutta puutaloa. Satamakadun ja Koulukadun kulmauksessa, Pyynikin Panimon naapurina sijaitseva rakennustehdasrakennus on rakentunut pala palalta 1800-luvun lopulta alkaen. Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri -kirjassa se tunnetaan nimellä Satamakadun Trikoo. Tehdas toimi villa- ja sukkakutomona eri nimillä aina vuoteen 1965 asti. Sittemmin rakennuksessa toimi pitkään Tampereen kaupungin sosiaalivirastona ja se on hiljattain muutettu asuin- ja liikerakennukseksi.

Fabian Klingendahlin perustama Tampereen Puuvilla- ja Villatavaratehdas rakennutti Hämeenpuiston varteen massiivisen Klingendahlin tehdaskiinteistön vuonna 1897. Tehdas rakentui useassa osassa koko korttelin täyttäväksi kompleksiksi, jossa työskenteli parhaimmillan yli 500 työntekijää. Tehdas saneerattiin 1980 luvun lopulla asuin-, toimisto- ja liikekäyttöön.

Teollisuuden, julkisten rakennusten ja asuinrakennusten lisäksi Kaakinmaata määrittelee voimakkaasti viheralueet ja Pyhäjärvi. Kaakinmaa on paitsi ”koulujen kaupunginosa”, myös puistojen ja puistokatujen kaupunginosa. Kaakinmaan synty 1800-luvun ja 1900-luvun vaihteessa ajoittuu aikaan, joka oli keskustan puistoverkon merkittävin rakentamisjakso. Kaakinmaan pohjoispäähän sijoittuu Tampereen vanhin puistomainen alue, vuonna 1784 käyttöön otettu hautausmaa, Aleksanterin kirkkopuisto.

Puutaloja Satamakadun varrella. Puistokadun puut on juuri istutettu, ajoitus 1910-1919, Juho Holmstén-Heiniö. Vapriikin kuva-arkisto

Eteläpuiston paviljonki ja Klingendahlin tehdas, ajoitus 1926-1930, Hannu Rantakallio. Vapriikin kuva-arkisto

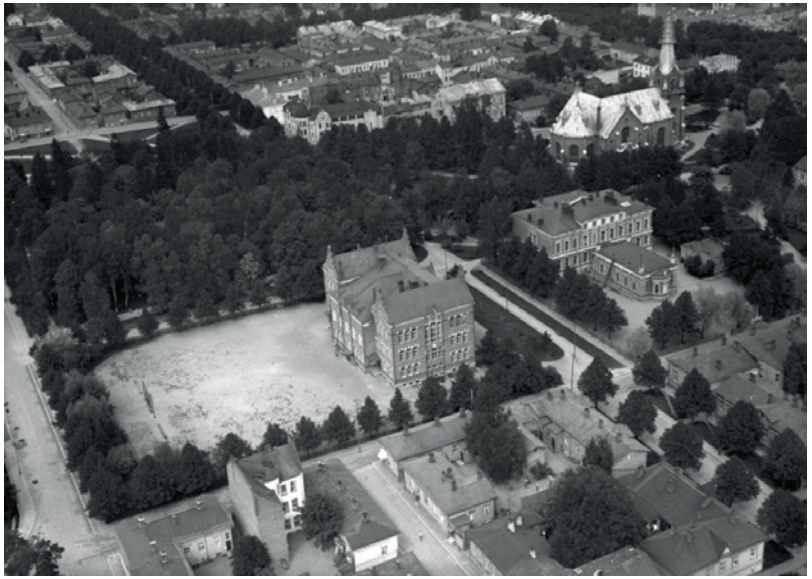

Pyynikin kirkkopuisto ympäristöineen, Kaakinmaan puutaloasutusta näkyy kuvan yläosassa, Veljekset Karhumäki, 1933. Vapriikin kuva-arkisto

Koulukadun kenttä, Ruotsin maajoukkue, 1946, Aamulehti. Vapriikin kuva-arkisto

Puiston nimi on nykyisin virallisesti Pyynikin kirkkopuisto, vaikka se sijaitseekin siis Kaakinmaalla. Hautauksen siirryttyä Kalevankankaalle vanha hautausmaa rakennettiin puistoksi vuonna 1898. Vastaavasti kaupunginosan eteläpään rajaa Eteläpuisto, jota nimeä alueesta alettiin käyttää vuonna 1915. Tuolloin kaupunki päätti rakentaa alueella sijainneet venäläisten perunapellot puistoksi. Puiston rakentuminen oli sisällissodan takia hidasta ja se valmistuikin vasta vuonna 1929. Puiston tulevaisuus on ollut vilkkaan keskustelun kohteena vuonna 2014 pidetyn kansainvälisen suunnittelukilpailun jälkeen.

Kaakinmaa rajautuu länsisivultaan Engelin kaavassa 1830 hahmoteltuun Esplanadiin eli Hämeenpuistoon. Hämeenpuisto sai kuitenkin ensimmäiset puuistutuksensa vasta 1870-luvulla ja koko puisto oli valmis vuonna 1909. Kaakinmaata halkoo myös kaksi muuta puistokatua, Koulukatu pohjoisesta etelään ja Satamakatu idästä länteen. Kun vielä Kortelahdenkadun puistokatu päättyy Kaakinmaalle, voidaan sanoa, että Kaakinmaalla on kosketusta neljään viidestä kaupungin keskustan merkittävimmistä puistokaduista.

Koulukadun kentän kohdalla pelattiin tennistä jo 1900-luvun alkupuolella ja vuonna 1934 Ilveksen jääkiekkoilijat jäädyttivät alun perin soranoton kautta syntyneelle tasanteelle itselleen harjoittelukentän. Koulukadun ensimmäinen varsinainen jääkiekkokaukalo rakennettiin tontille 1945, ja tekojäärata 1956. Mestaruussarjan pelit jatkuivat paikalla aina vuoteen 1965 asti, jolloin Hakametsän jäähalli valmistui. Paikalla sijaitsee edelleen kaksi urheilukenttää huoltorakennuksineen ja katsomoineen.

Tampereen talouskoulun historiaa

Talouskoulujen perustaminen liittyy Suomen teollistumisen historiaan. Suomessa varsinaisen teollistumisen voi katsoa alkaneeksi 1880-luvulla paperiteollisuuden myötä. 1800-luvun lopulla Tampereen tärkein elinkeino oli tekstiiliteollisuus. Rautatieyhteyksien valmistumisen myötä 1870-1890 -luvuilla tavaran liikkuminen lisääntyi huomattavasti ja kaupunkiin muutti suuri määrä ihmisiä töihin. 1900-luvun alussa Tampere oli työläisten ja naisten kaupunki, sillä asukkaista oli kolmasosa tehdastyöläisiä ja heistä puolet naisia.

Samaan aikaan koululaitos kehittyi. Tampereen ensimmäinen kansakoulu aloitti toimintansa Hämeenpuiston varrella vuonna 1875 ja se korvasi tehtaiden ja seurakunnan perustamat koulut, joista tunnetuin oli vuonna 1839 aloittanut Finlaysonin koulu. Ensimmäinen oppikoulu oli puolestaan vuonna 1884 perustettu Tampereen reaalilyseo.

Kun alansa vanhin edelleen toimiva oppilaitos, Tampereen talouskoulu vuonna 1892 avasi ovensa, oli uusi koulu suunnattu ennen muuta nuorille naisille, jotka olivat muuttaneet teollistumisen myötä kasvaneeseen kaupunkiin. Naisia tarvittiin erityisesti tekstiiliteollisuuteen. Samaan aikaan Suomi oli muuttumassa kansalaisyhteiskunnaksi, jossa useiden kansanliikkeiden, kuten raittiusliikkeen, nuorisoseuraliikkeen, työväenliikkeen ja naisasialiikkeen, kannatus lisääntyi. Koulutuksen merkitys nousi yhä tärkeämmäksi ja koulutus nähtiin ratkaisuksi moneen yhteiskunnalliseen ongelmaan. Kansanopetusta suunniteltiin kaikille, mutta ammatillinen koulutus oli vielä aivan alkutekijöissään. Emännän töitä, joita pidettiin naisten tärkeimpinä tehtävinä,

Raittiustalo, 1898, kuvaaja tuntematon. Vapriikin kuva-arkisto.

Helmi Koskimies (keskellä) toimi Talouskoulun johtajana 40 vuotta (1897-1937).Kuva teoksesta Ja valmista tulee. Tuntematon ajoitus ja kuvaaja.

oli tähän saakka opittu tekemään yleensä kodin piirissä.

Kotitalouden kansantaloudellinen merkitys alettiin 1860-luvun katovuosien jälkeen ymmärtää uudella tavalla. Myös naisten yhteiskunnallisen aseman parantuminen lisäsi kotitalousopetuksen arvostusta. Sitä ei pidetty enää vain käytännöllisten taitojen oppimisena, vaan kokonaisvaltaisena välineenä ihmisen kehittämiseen. 1800-luvun lopulla kotitaloudesta tuli myös modernin kouluopetuksen kohde, kun yliopistoissa alettiin tutkia ravintofysiologiaa ja hygieniaa. Naisten ammatillista koulutusta ajoivat ensisijaisesti kansakouluopettajat, joiden perustama ensimmäinen talouskoulu, Praktiska Hushållsskolan i Helsingfors, aloitti toimintansa Helsingissä vuonna 1878.

Samaan aikaan ympäri maata perustettiin emäntäkouluja maatilojen emäntien koulutustarpeeseen. Kaupunkilaisnaisten kotitalousopetus alkoi saada vauhtia naisasialiikkeen aktiivisuuden myötä 1890-luvun taitteessa. Naisyhdistykset alkoivat perustaa talouskouluja eri puolille maata. Tampereella asiaan aktivoitui ensimmäisenä työväenliike, vaikka opetuksen tarpeellisuuden olivat ensin ottaneet esille kaupungin säätyläisnaiset.

Tampereen verkatehtaan työnjohtaja ja kolmen tyttären isä Frederik Lundelin esitti ajatuksen talouskoulun avaamisesta työväenyhdistyksen kokouksessa vuoden 1888 lopulla. Lundelin ehdotti koulua ensisijaisesti vähävaraisille työläistytöille, joille hänen mukaansa tuli opettaa taloustaitoja työläisvaimon roolia varten ja suojella heitä siveettömän elämän houkutuksilta. Taitavan vaimon katsottiin vaikuttavan myönteisesti työläisperheiden henkiseen ja aineelliseen tilaan. Työväenyhdistyksen kokouksessa asia sai kannatusta, mutta kokous ei kannattanut koulun perustamista yhdistyksen voimin.

Asiaa pohtineissa valiokunnissa nousi esiin ajatus, että talouskoulun tulisi palvella myös säätyläistön tarpeita ja opettaa kaupunkiin tulleille maalaispiioille vaativaan ruuanlaittoon ja taloudenpitoon tarvittavia taitoja. Tämän linjauksen myötä kiinnostus hankkeeseen kasvoi ja asiaan otti vahvan puoltavan kannan mm. Aamulehden päätoimittaja Kaarlo Viljakainen. Lopulta 19. kesäkuuta 1890 perustettiin Tampereen Talouskouluyhdistys, jonka johtoon tuli nuori kansakouluopettaja Amalia Lindfelt. Yhdistyksen tehtäväksi tuli koulun sääntöjen laatiminen, kannattajien, kaluston ja huoneiston hankkiminen ja johtajan valitseminen.

Koulu avasi ovensa kesäkuussa 1892 Raittiustalossa Mustalahdenkadulla työläisnaisille, palvelijoille ja säätyläisnaisille. Koulun opetusohjelmassa oli kolme ainetta: leipominen, sukan kutominen ja vaateompelu. Alkuvuosina opetus painottui ruuanvalmistuksen opetukseen, mutta opetusohjelma laajeni pian myös kodin koko talouden ja perheen terveyden hoitoon. Opetus tapahtui kolmessa osastossa eritasoisille oppilaille. Ensimmäinen, ”keittokoulu”, oli suunnattu erityisesti työläistytöille, toinen osasto oli suunnattu palvelijoiksi aikoville ja kolmas, suuren talouden hoitamiseen keskittynyt, oli tarkoitettu alun perin säätyläistytöille.

Vaikka Raittiustalossa tehtiin koulun toimintaa palvelevia tilamuutoksia ja pihan perälle rakennettiin leivintupa, vuosikymmenen loppuun mennessä oppilasmäärien kasvaessa Raittiustalon olivat käyneet auttamattomasti ahtaiksi.

Rakentamishistoria

Kun vuokratilat Raittiustalossa olivat käyneet ahtaiksi oppilasmäärän kasvaessa, päätti Talouskouluyhdistys vuonna 1899 rakentaa Tampereen talouskoululle oman koulutalon. Tarpeeksi iso tontti paitsi koulurakennukselle, myös suurelle kasvimaalle löytyi Kaakinmaalta, Pyynikin eteläiseltä rinteeltä. Alueella oli ollut aiemmin kaupunkilaisten kasvitarhoja. Lähistölle nousi samoihin aikoihin myös useita muita kouluja. Talouskouluyhdistys olisi halunnut käyttöönsä kasvitarhan takia kaksi rinnakkaista tonttia, mutta tähän kaupunki ei suostunut. Kaupunki lahjoitti kuitenkin 1902 toisen pyydetyistä tonteista.

Talouskoulun johtokunta oli ihastunut vuonna 1902 valmistuneeseen Tampereen Suomalaisen tyttökoulun rakennukseen ja kääntyi Wivi Lönnin puoleen. Arkkitehti kiinnostui annetusta tehtävästä niin, että teki varta vasten opintomatkan Ruotsiin tutustuakseen sikäläisiin ajanmukaisiin keittiöihin ja muihin kotitaloustiloihin. Tarvittavaan työympäristöön hän tutustui osallistumalla parin viikon ajan Tampereella koulun oppilaiden joukossa heidän kaikkiin toimiinsa. Lönn teki ensimmäisen ehdotuksen koulurakennukseksi vuonna 1902 pian Tyttökoulun valmistumisen jälkeen.

Vanhimmassa, vuoden 1902 asemapiirroksessa on esitetty vielä laaja, kahden tontin kokoinen puutarha koulun pihaksi. Geometrisesti erikokoisiin suorakaiteisiin jaettu piha käsittää keittiökasvien palstat, laajan karviaismarjaistutuksen ja päärynä-, luumu-, kirsikka- ja omenapuita sisältävän hedelmäpuutarhan. Talouskoulurakennus sijaitsee toteutuneella paikallaan Koulukadun ja Tiilitehtaankadun kulmauksessa. Päärakennuksen

Wivi Lönn työhuoneessaan. Tuntematon ajankohta ja kuvaaja. Helsingin kaupunginmuseo.

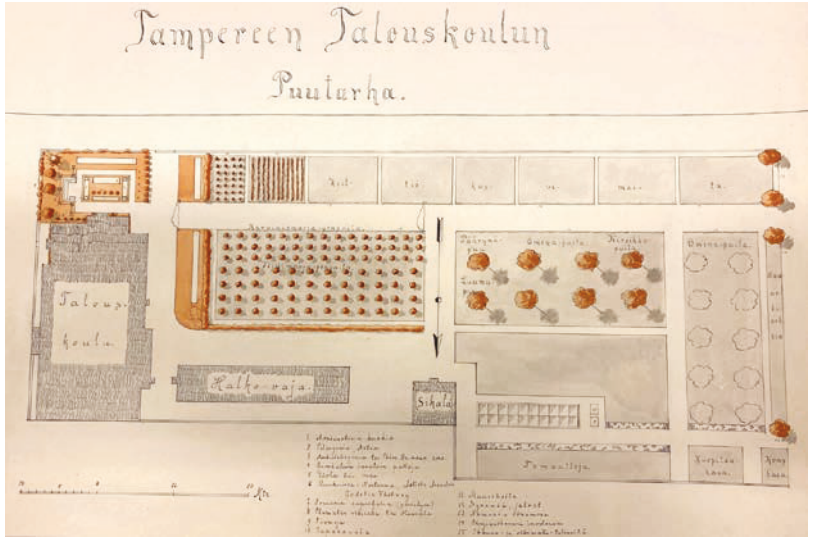

Vuoden 1902 luonnos pihamaan järjestelyistä. Ehdotus käsittää kaksi viereistä tonttia. Wivi Lönn, Kaupunginarkisto.

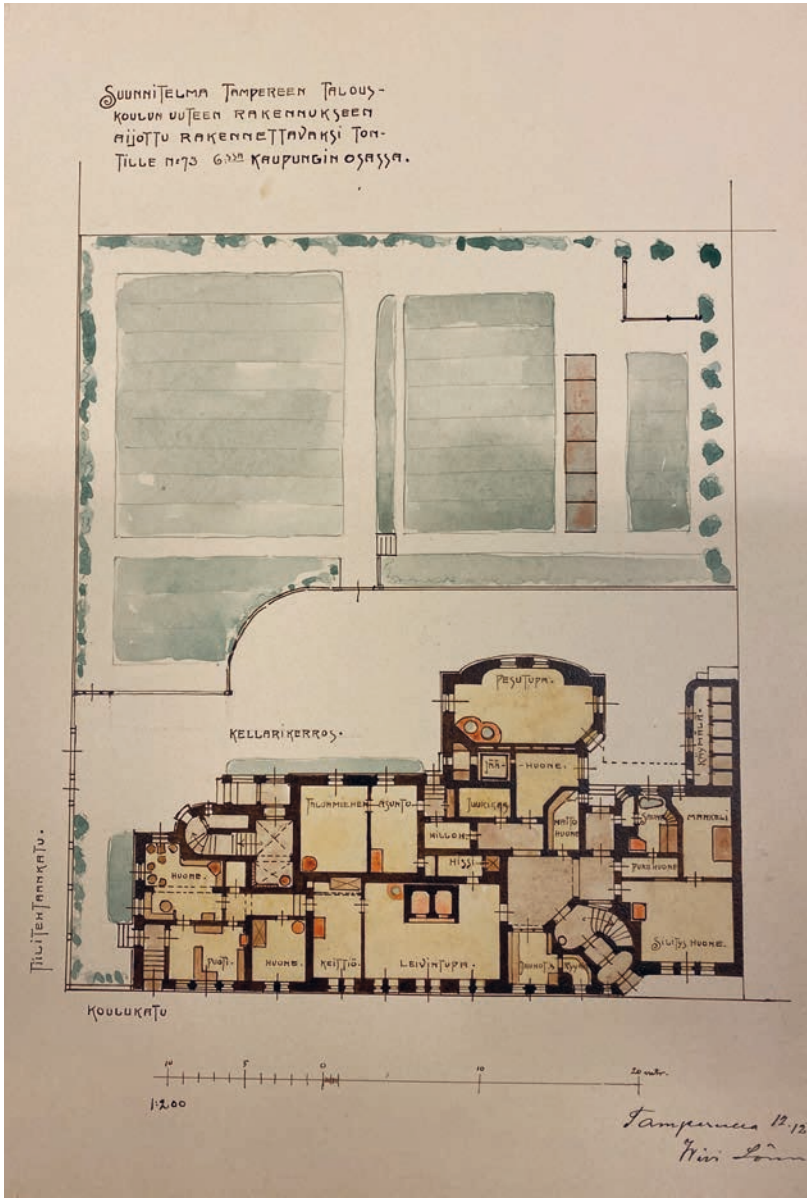

12.12. 1902 päivätty luonnos. Tontti on pienentynyt nykyiseen kokoonsa. Rakennus on toteutunutta suurempi. Wivi Lönn, Kaupunginarkisto.

lisäksi tontille on suunniteltu pihaa rajaavat halkovaja ja pieni sikalarakennus. Koulukadun ja Tiilitehtaankadun kulmauksessa, tontin paraatipaikalla, sijaitsee pienimuotoisempi, oleskeluun soveltuva perennapuutarha penkkeineen. Tämä osa suunnitelmasta säilyikin toteutukseen asti.

Kaupunginarkistosta löytyneessä 12.12.1902 päivätyissä luonnoksissa tontti on pienentynyt nykyiseen kokoonsa. Päärakennus sijaitsee edelleen Koulukadun ja Tiilitehtaankadun kulmauksessa, mutta poikkeaa vielä pohjaratkaisultaan toteutuneesta. Rakennus on nykyistä pitempi ulottuen lähes Tiilitehtaankadun kulmaukseen asti ja siinä on päämassasta selvästi erottuva siipimassa sisäpihan puolella. Lisäksi rakennus on käytännössä nelikerroksinen, kun koko rakennuksen pohja-alan kokoinen kellari on Koulukadun puolelta lähes kokonaan maan pinnalla. Ovaalin muotoinen pääporras sijaitsee toteutuneesta poiketen diagonaalisesti Koulukadun puolella. Sivuporras ja puoti sijaitsevat rakennuksen eteläpäädyssä. Kellarikerroksen huonetiloista pesutupa, leivintupa, keittiö ja em. puoti ovat samoja toimintoja kuin jatkosuunnitelmissakin. Ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa sijaitsevat opetustilat, yhteensä neljästä viiteen opetuskeittiötä ja useita ruokasaleja. Neljäs kerros sisältää pelkästään oppilaiden asuinhuoneita.

Rakennuksen ulkoarkkitehtuuri poikkeaa vielä paljon toteutuneesta. Eteläpäädyn neliön muotoinen torni puuttuu kokonaan, sen sijaan Koulukadun puoleinen porrashuone on saanut pyöreän tornin korostuksekseen. Polveilevammasta massasta johtuen kattolinjat ovat porrastettuja useampaan osaan ja talo on nelikerroksisena selvästi toteutunutta korkeampi. Ikkuna-aukotuksessa on tuttuja aiheita, kuten toisen ja kol-

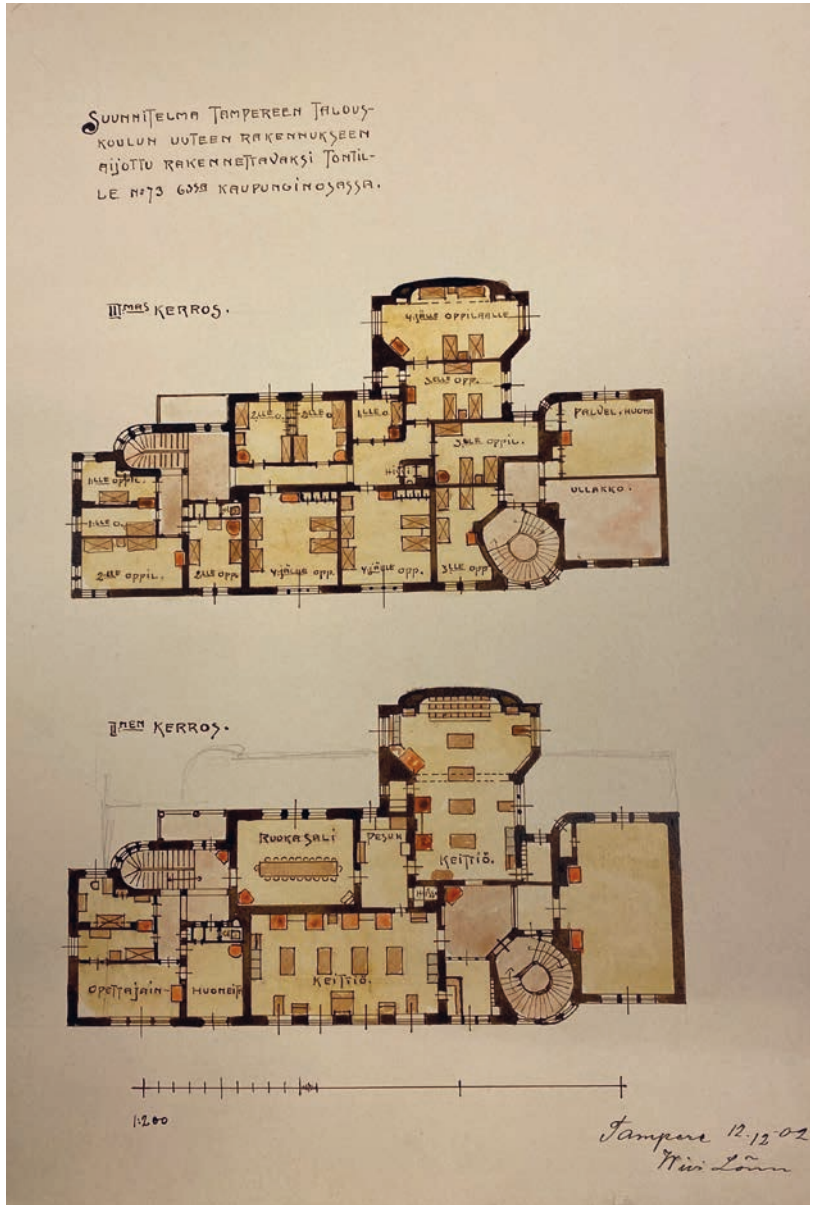

12.12. 1902 päivätty luonnos. Toinen ja kolmas kerros. Wivi Lönn, Kaupunginarkisto.

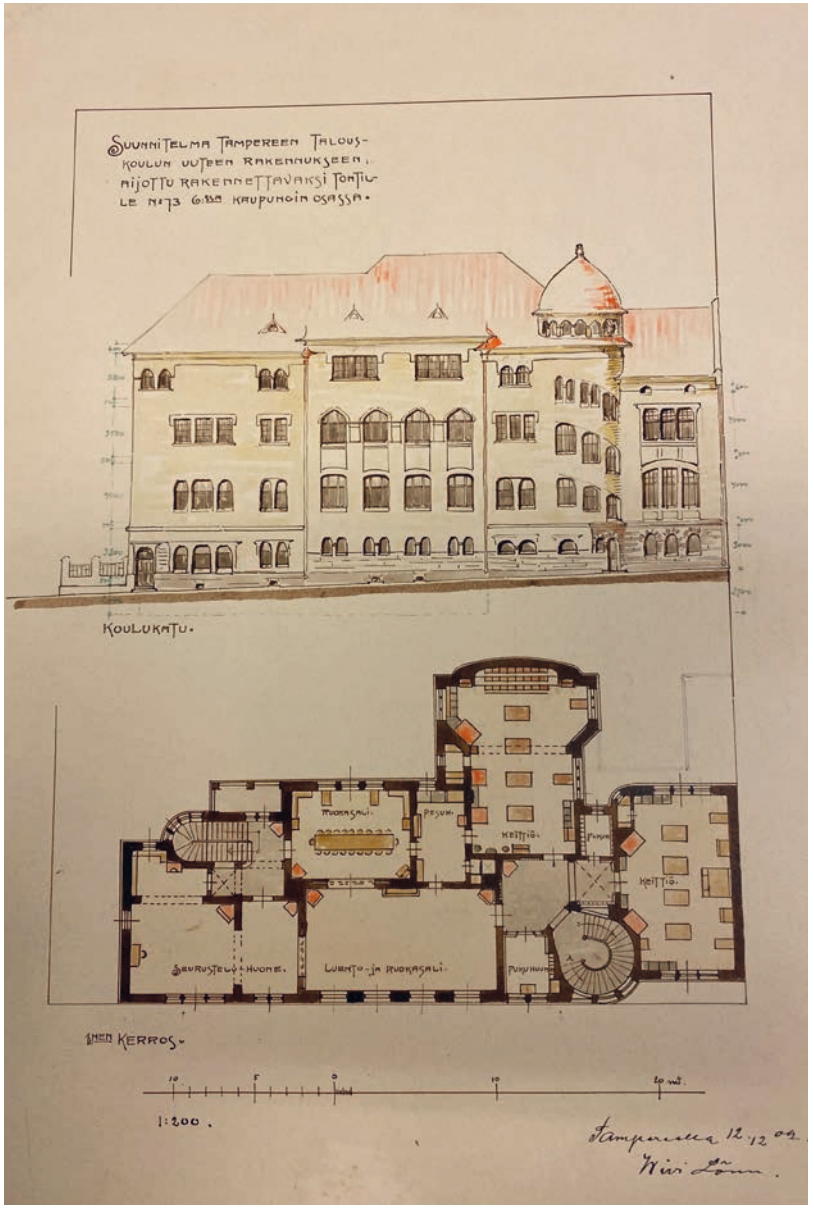

12.12. 1902 päivätty luonnos. Neljäs kerros ja julkisivu Kauppakadulle. Wivi Lönn, Kaupunginarkisto.

mannen kerroksen ikkunoiden sitominen visuaalisesti yhteen, mutta kokonaisuutena sommitelma on selvästi toteutunutta hahmottomampi ja vähemmän mielenkiintoinen.

Rakennuskustannusten vähentämiseksi johtokunta velvoitti Wivi Lönnin supistamaan ehdotusta. Heinäkuussa 1904 päivättyjen rakennuslupapiirustuksien suunnitelma onkin edeltäjiään kompaktimpi. Pohjaratkaisu on entistä enemmän suorakaiteen muotoinen ja se on sommiteltu selkeämmin keskeisen sydänmuurin varaan. Rakennuksessa on vain yksi, edelleen ovaalin muotoinen pääporras, jonka sijoitus on kohtisuoraan sisäpihan puolella melko keskellä rakennusta. Portaaseen johtaa Koulukadun puolelta keskeissommiteltu, kaariholvien korostama sisäänkäynti. Isoa, tilaa tuhlaavaa keskustilaa ei ratkaisussa edelleenkään ole, vaan tilat liittyvät toisiinsa yleensä suoraan tai pienien keskikäytävien avulla. Porrasaihe on rakennuksen ainoa juhlavampi tila, mutta senkin eteistilat ja porrastasanteet ovat kooltaan maltilliset. Johtokunnan taloudellinen ohjaus on siis ollut voimakkaasti lopputulokseen vaikuttavaa. Samalla kuitenkin pohjaratkaisu on edeltäjäänsä selkeämpi ja rauhallisempi ja portaan sijoitus keskeisesti rakennuksessa tuo pohjaratkaisuun kaivattua tehokkuutta. Sivuportaan poistaminen talon eteläpäädystä on vapauttanut pohjaratkaisua ja päätyyn muodostuvat tilallisesti selkeät, niin sanotun aurinkoparvekkeen ympärille ryhmittyvät tilaryhmät, ensimmäisessä kerroksessa puoti ja toisessa kerroksessa ruokasalit.

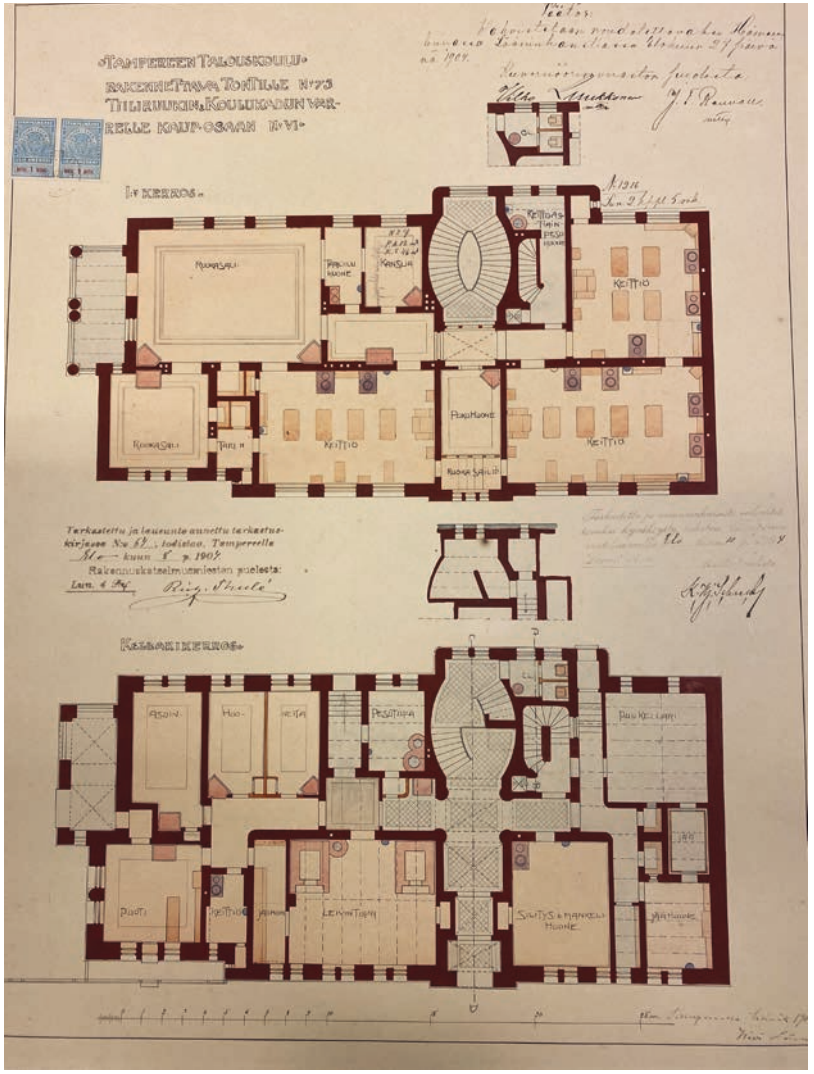

Vuoden 1904 lupakuva, ensimmäinen ja toinen kerros. Wivi Lönn, Kaupunginarkisto.

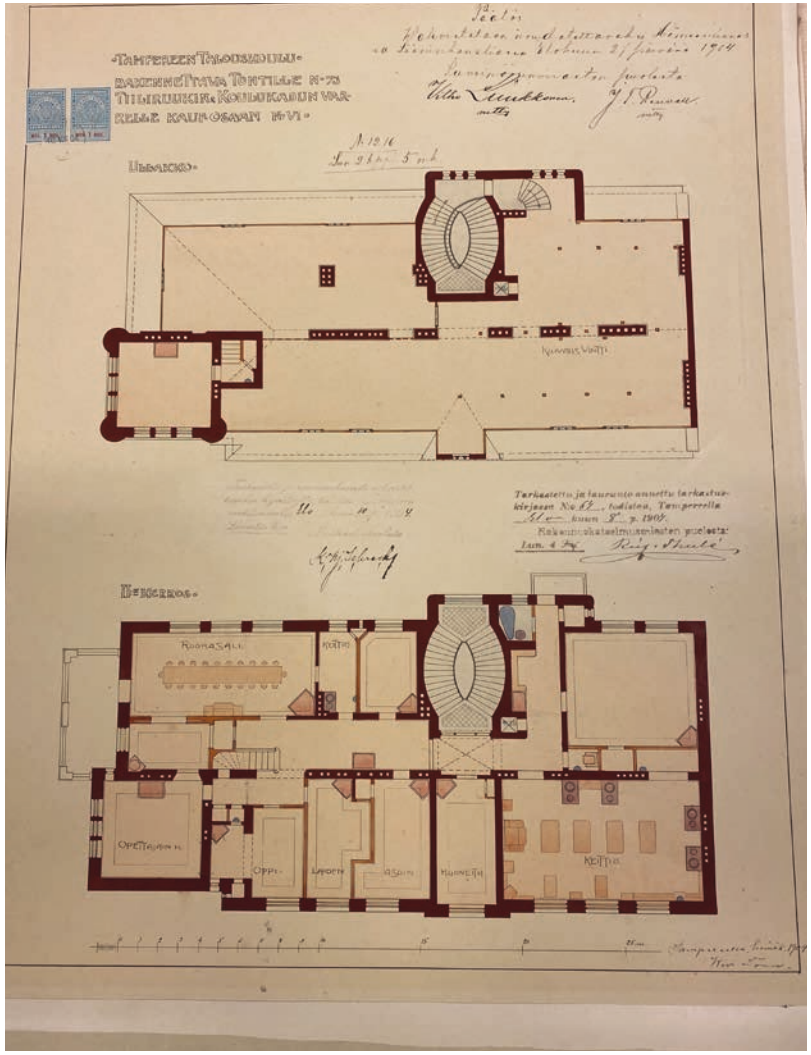

Vuoden 1904 lupakuva, kolmas kerros ja ullakkokerros. Wivi Lönn, Kaupunginarkisto.

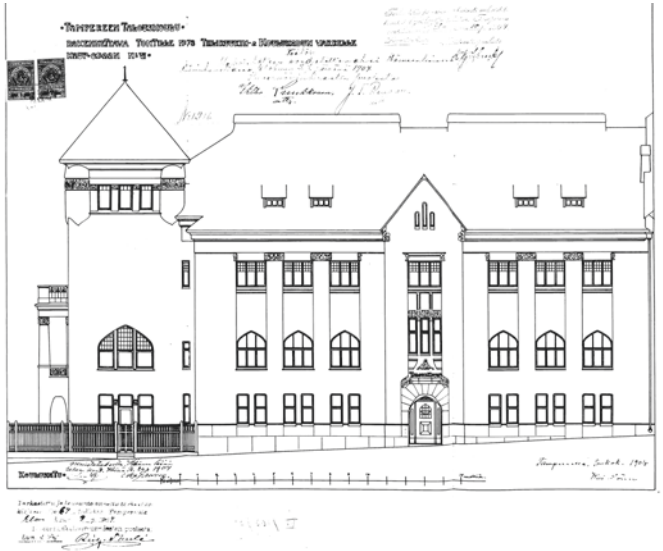

Vuoden 1904 lupakuva, julkisivu Koulukadulle. Wivi Lönn, Rakennusvalvonnan arkisto

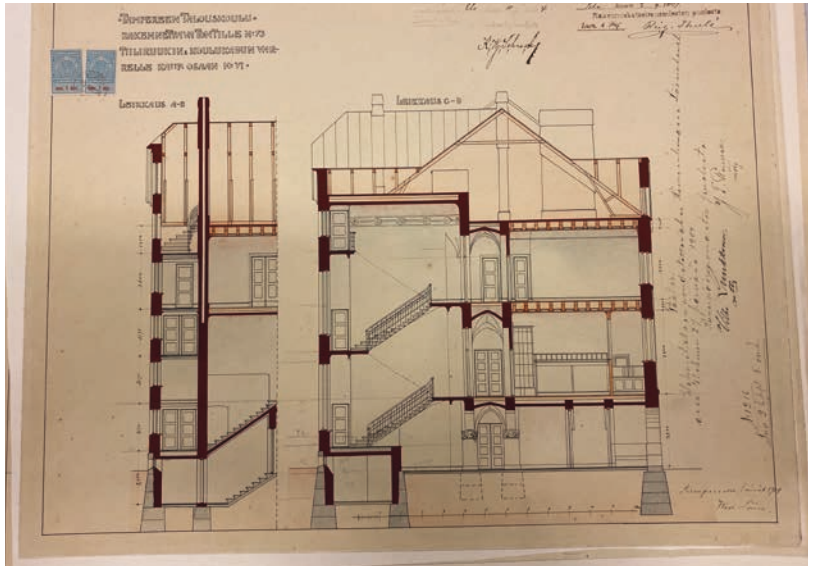

Vuoden 1904 lupakuva, leikkaus porrashuoneesta. Wivi Lönn, Kaupunginarkisto.

Valmistuessaan rakennuksessa oli pienen kellarin ja kylmän ullakkokerroksen lisäksi kolme kerrosta. Ensimmäisessä kerroksessa sijaitsivat raskaampia rakenteita vaativat leivintupa, pesutupa, jäähuone sekä silitys- ja mankelihuone. Lisäksi kerroksessa oli em. puoti ja kolme yksittäistä asuinhuonetta. Toisessa kerroksessa sijaitsi kolme isoa opetuskeittiötä ja kaksi ruokasalia. Ylimmässä kerroksessa sijaitsi vielä yksi opetuskeittiö, ruokasali, opettajain huone ja oppilaiden asuinhuoneita, joita oli tosin vain neljä kappaletta.

Luokkatila sodan jälkeen. Huomaa tapetoidut seinöt ja vaaleat peiliovet. Kuva teoksesta Ja valmista tulee. Tuntematon ajoitus ja kuvaaja.

1960-luvulle saakka Talouskoulu oli sisäoppilaitos, kuvassa kahden hengen asuinhuone. Seinät on maalattu rintapaneliperiaatteella jossa ylä- ja alaosan välissä on rajaus tummemmalla sävyllä.Kuva teoksesta Ja Valmista tulee. Tuntematon ajoitus ja kuvaaja.

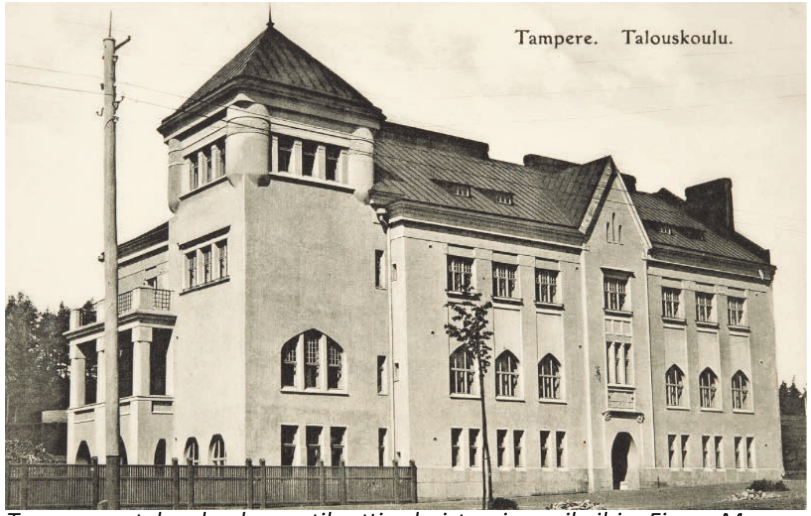

Tampereen talouskoulu, postikortti valmistumisen aikoihin. Finna, Museovirasto kokoelma.

Sota-aikaa Talouskoukulla, kuva keittiötilasta. Lattian vinoruudutus vastaa väritykseltään porrashuoneessa esiintyvää vanhaa mosaiikkibetonipintaa. Kuva teoksesta Ja valmista tulee. Tuntematon ajoitus ja kuvaaja.

Tampereen talouskoulu, 1927, Hannu Rautakallio. Vapriikin kuva-arkisto.

Tampereen talouskoulu, 1938, E.M. Staff. Vapriikin kuva-arkisto.

Vaikka talon tiivistämisellä oli suotuisa vaikutus talon arkkitehtuuriin, niin jo pian huomattiin, että talosta oli tullut liian ahdas. Vuonna 1925 talon kylkeen rakennettiin edelleen Wivi Lönnin suunnittelemana laajennus. Marraskuussa 1924 päivätyissä lupapiirustuksissa esitetty siipirakennus on kolmikerroksinen ja kellarillinen ja sijaitsee tontin pohjoisrajalla. Kellari ja ensimmäinen kerros ulottuu tontin rajaan kiinni, sen sijaan toinen ja kolmas kerros ovat runkosyvyydeltään kapeampia ja irti tonttilinjasta. Laajennuksen ensimmäiseen kerrokseen on sijoitettu keittiö ja leivintupa ja toiseen kerrokseen käsityöhuone. Kolmanteen, ylimpään kerrokseen on sijoitettu luonnosvaiheessa pääosin karsittuja oppilaiden asuinhuoneita, tosin pienikokoiseen kerrokseen niitä mahtuu lisää ainoastaan kolme kappaletta.

Viimeistään sodan jälkeen rakennus oli monenlaisen korjauksen tarpeessa. Valtionavun pienuus, koulun sisäiset palkkakiistat ja kahvilan sulkeminen 1940-luvulla lisäsivät taloudellisia vaikeuksia. Varoja ei pystytty hankkimaan nopeasti, joten korjauksista tuli vuosikymmenen mittainen urakka. Vuosina 1949-1952 sähköistettiin talouskurssien keittiöt, vuosina 1954-55 ammattikurssin opetustilat. Vuonna 1958 aloitetussa isommassa kunnostustyössä koululle rakennettiin opetuspesula, sauna ja jäähdyttimet opetuskeittiöihin.

1950-luvulla tehdyt saneeraukset eivät pitkään tyydyttäneet käyttäjiä, etenkin nuoret koulutetut talousopettajat alkoivat vaatia nykyaikaisempaa varustelua. Päätös uudesta lisäsiivestä koulun yhteyteen syntyi vuonna 1961, kun Maataloushallitus ilmoitti talouskoulujen saavan valtionapaua jopa 80 prosenttia

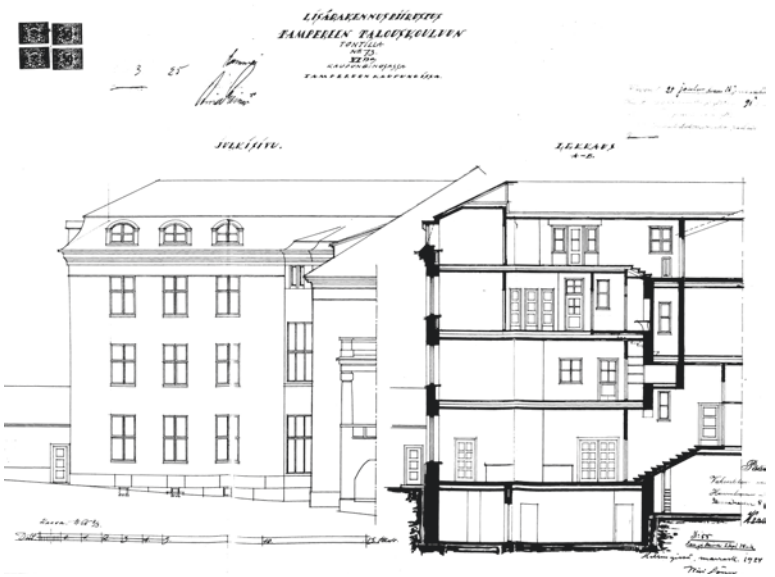

Vuoden 1925 lupakuva, julkisivu pihan suuntaan ja leikkaus. Siipirakennus purettiin 1968. Wivi Lönn, Rakennusvalvonnan arkisto.

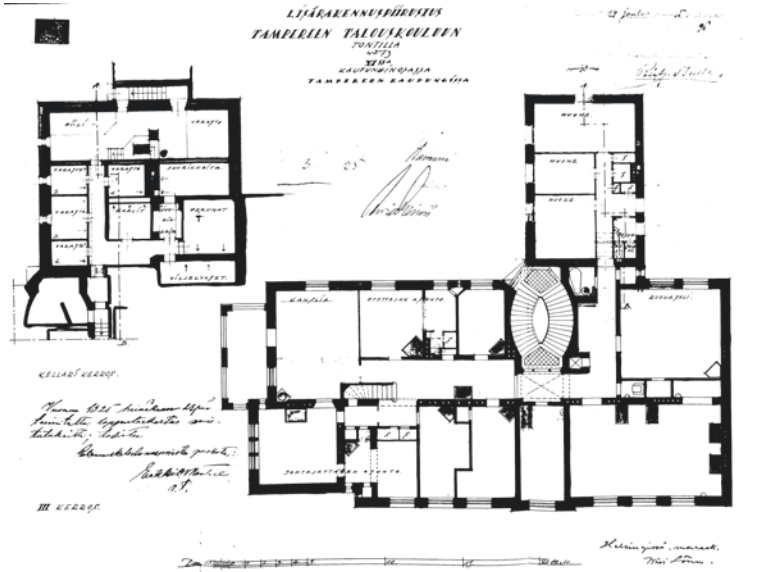

Vuoden 1925 lupakuva, kellarin ja kolmannen kerroksen pohjapiirros. Wivi Lönn, Rakennusvalvonnan arkisto.

rakennuskustannuksista. Rakennussuunnitelmat hidastuivat kuitenkin merkittävästi, kun Maataloushallitus kieltäytyi vuosi toisensa jälkeen antamasta valtionapua hankkeelle, jota se piti liian kalliina ja suurena. Suunnitelmia muuttamalla, edullisilla tonttikaupoilla, valtionlainalla ja kaupungin myöntämällä rakennuslainalla rakennustyöt päästiin aloittamaan syksyllä 1967.

1968 valmistunut, nykyään B-osana tunnetun lisäsiiven suunnittelijana toimi Arkkitehtuuritoimisto Marianna ja Mikko Heliövaara, lupakuvien allekirjoittajan ollessa Mikko Heliövaara. Mikko Heliövaara on kotoisin Tampereelta, mutta arkkitehtuuritoimisto toimi Helsingissä. Toimisto suunnitteli paljon rakennuksia erityisesti puolustusvoimille, esimerkiksi Upinniemen varuskunnan päävartion ja kirkon ja Pansion laivastoaseman aliupseerikerhon. Vuoden 1968 muutostöissä Lönnin vuoden 1925 lisäsiipi purettiin uuden, aiempaa selvästi isomman laajennuksen tieltä. Rakennus sisältää kellarikerroksen ja kolme ylempää kerrosta. Kellarikerros on ajanmukaisesti vedetty sisään muusta massasta sen antaen näin yläosalle modernin leijuvan ilmeen. Rinnetontin topografia on ratkaistu puolen kerroksen tasoerolla ja aulan viereen sijoitetulla porrashuoneella. Laajennuksen päämassan ja vanhan päärakennuksen väliin jäi yksikerroksinen aulatila, joka onnistuneesti erotti uuden ja vanhan osa.

Arkkitehtuuriltaan uusi rakennus ei kumarrellut Wivi Lönnin jugendarkkitehtuuria, vaan tektoninen verhojulkisivu oli selvän modernistinen aiheiltaan. Tasakattoisen rakennuksen räystäslinja oli sovitettu päärakennuksen porrashuoneen räystääseen ja rakennus jäikin kolmikerroksisena päärakennukselle alisteiseksi, eleettömäksi sivurakennukseksi.

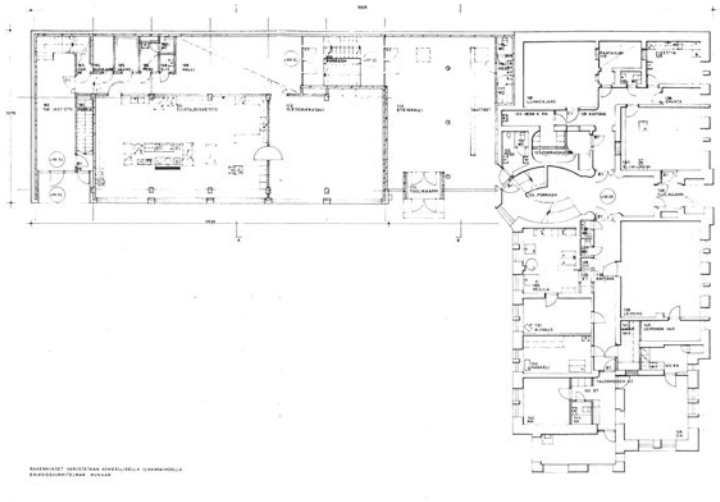

Vuoden 1967 lupakuva B-osa, pohjakerros. Kerrokseen sijoittui keittiö ja ruokala aputiloineen sekä nivelen sisääntuloaula. Arkkitehtuuritoimisto Marianna ja Mikko Heliövaara,Rakennusvalvonnan arkisto.

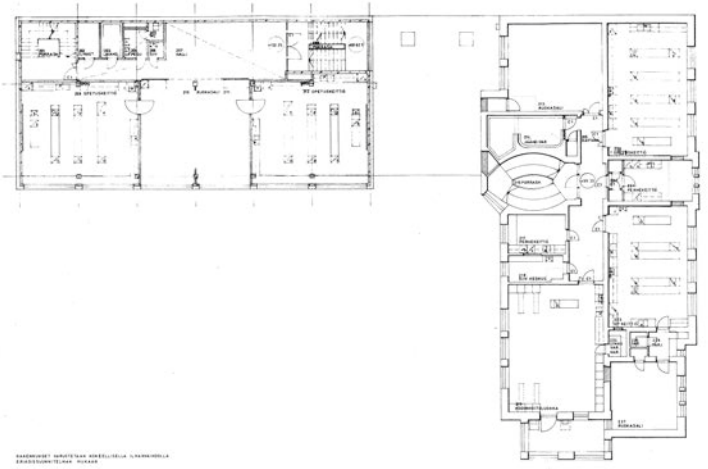

Vuoden 1967 lupakuva B-osa, toinen kerros. Kerrokseen sijoittui kaksi opetuskeittiötä ja niiden väliin ruokailutila. Arkkitehtuuritoimisto Marianna ja Mikko Heliövaara, Rakennusvalvonnan arkisto.

Huonetiloiltaan uusi laajennus vastasi koulun kasvaneeseen opetustilojen tarpeeseen. Yksikerroksisesta eteishallista noustiin puoli kerrosta ensimmäisen kerroksen yleisöruokasaliin. Kerroksessa oli sitä palveleva isokokoinen suurtalouskeittiö. Toisessa ja kolmannessa kerroksessa sijaitsivat kaksi opetuskeittiötä ja yhteensä neljä luokkatilaa. Tilat olivat muunneltavia erilaisilla liuku- ja paljeovisysteemeillä. Nämä tilat ovat edelleen pääosin alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan.

Talouskoulua laajennettiin jälleen 1976 ja arkkitehtina oli jälleen Mikko Heliövaara, tällä kertaa toimiston nimen ollessa Arkkitehtitoimisto Heliövaara ja Uksila. C-osa sijoittui tontin pohjoisrajalle lähes kokonaan maan alle. Rakennuksella oli näin ainoastaan yksi kokonaan maanpäällinen julkisivu. C-osaan sijoittui siivousopetuksen tilakokonaisuus: pesula, vaatehuoltotilat ja kodinhoitotila aputiloineen. Lisäksi rakennuksen ikkunattomalle sivulle on sijoitettu runsaasti pesu- ja pukuhuonetiloja. Rakennuksen katto muodostaa pihan kahteen osaan jakavan pysäköintikannen. Selvityksen tekohetkellä C-osa on huputettu sääsuojalla vesivuodon takia, eikä siitä ole mahdollista ottaa julkisivukuvia. Arkkitehtuuriltaan osa on kokonaisuuden vaatimattomin ja syntynyt puhtaasti tyydyttämään koulun tilan tarvetta.

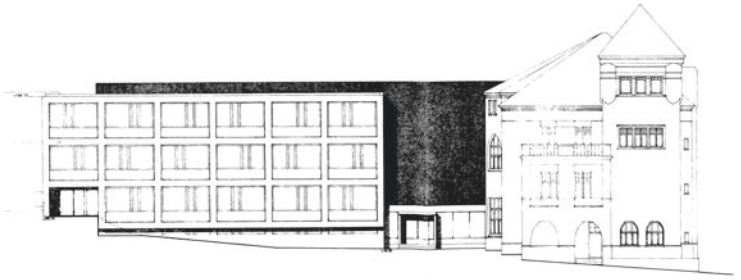

Vuoden 1967 lupakuva B-osa, julkisivu sisäpihalle. Pää- ja laajennuksen päämassan väliin jää matala nivelosa. Arkkitehtuuritoimisto Marianna ja Mikko Heliövaara ,Rakennusvalvonnan arkisto.

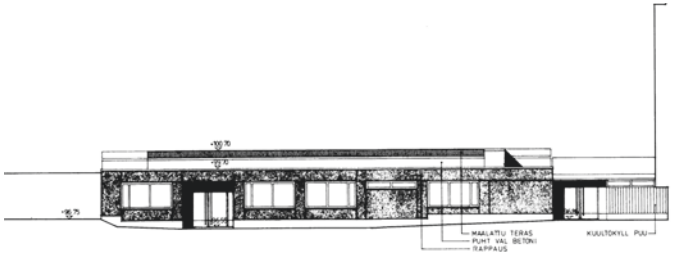

Vuoden 1976 lupakuva C-osa, julkisivu sisäpihalle. Rakennus on upotettu rinteeseen. Arkkitehtitoimisto Heliövaara ja Uksila, Rakennusvalvonnan arkisto.

Vuoden 1976 lupakuva C-osa, päätyjulkisivu Tiiliruukin kadun suuntaan. Taustalla vuoden 1968 B-osa. Arkkitehtitoimisto Heliövaara ja Uksila, Rakennusvalvonnan arkisto.

Seuraavat suuremmat muutostyöt tehtiin 1994-1995, jolloin B-osan matala nivelosa korotettiin kolmekerroksiseksi. Muutoksen suunnittelijana toimivat Kati ja Matti Pöyry Suunnittelutoimisto Pöyry & Pöyry Oy:stä. 13.6.1994 päivättyjen pääpiirrosten allekirjoittajana on Matti Pöyry. Korotuksessa siipiosan ja päärakennuksen väliset yhteydet helpottuivat selvästi. Syntynyt uusi tila hyödynnettiin toisessa ja kolmannessa kerroksessa identtisesti pohjaratkaisulla, joka sisälsi yhden luokkatilan ja henkilötyöhuoneen. Ensimmäinen kerros säilyi vuoden 1968 mukaisesti yhtenäisenä aulatilana. Tasakattoisen laajennuksen julkisivut poikkeavat selvästi 1960-1970-lukujen modernistisesta linjasta ollen ristikkoikkunoilla aukotettua vaaleata rappausta. Päärakennuksen katon väriin maalattu peltipintainen ilmanvaihtokonehuone on sisäänvedetty julkisivun linjasta. Oppilaitoksen historiikissa rehtori Eeva Penttilä muistelee: ”Matti ja Kati Pöyry joutuivat tekemään monia eri versioita, ennen kuin suunnitelma kelpasi kaupungin rakennusvalvonnalle”.

1990-luvulla tehtiin myös joukko pienempiä korjaus- ja muutostöitä, joista erikseen voi mainita vuonna 1999 päärakennuksen kylmälle ullakolle toteutettu oppilaitoksen kirjastotila (Jaakko Nieminen, Arkkitehtuuritoimisto Jaakko Nieminen Oy).

Rakennuskokonaisuus saavutti nykyisen laajuutensa vuonna 2002, kun B-osaa korotettiin yhdellä kerroksella (Jaakko Nieminen, Arkkitehtuuritoimisto Jaakko Nieminen Oy). Korotus noudattelee alkuperäisen, vuoden 1967 rakennusvaiheen tektonista julkisivujaottelua. Korotus on havaittavissa pienenä värierona julkisivun pilastereissa ja sisätiloissa ylimmän kerroksen pilareiden liitoksissa. Korotuksen kerroskorkeus on

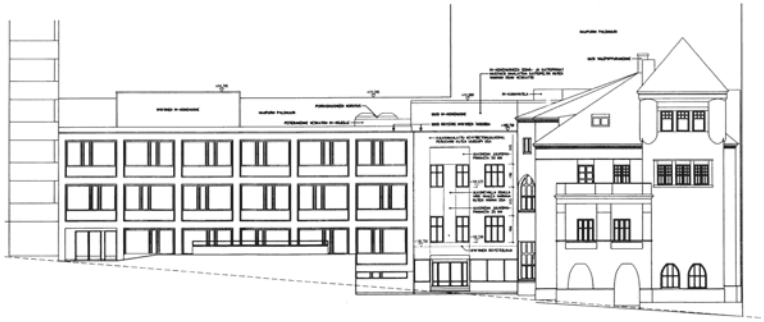

Vuoden 1994 lupakuva B-osan korotus, julkisivu Tiiliruukinkadun suuntaan. Suunnittelutoimisto Pöyry & Pöyry, Rakennusvalvonnan arkisto.

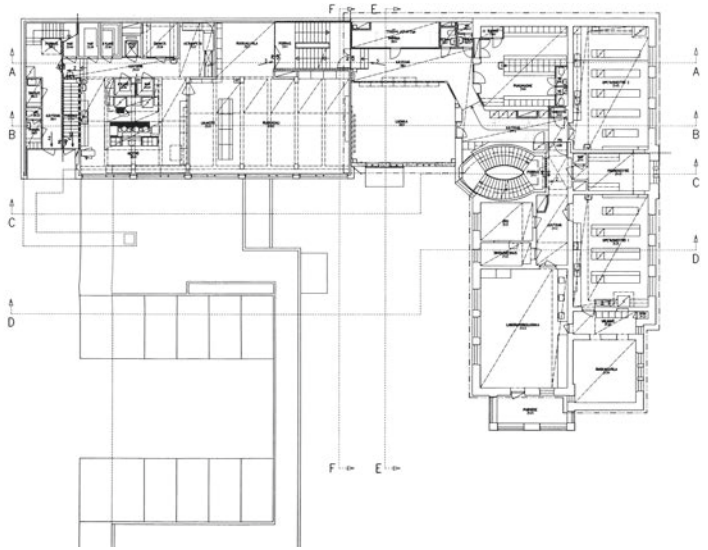

Vuoden 1994 lupakuva B-osan korotus, pohjapiirros toinen kerros. Suunnittelutoimisto Pöyry & Pöyry, Rakennusvalvonnan arkisto.

muuta rakennusta korkeampi ja luokkahuoneissa sitä on korostettu sisäkaton vinolla muodolla. Ilmanvaihtokonehuone on käytävän ja työhuoneiden päällä julkisivusta sisäänvedettynä. Kerros sisältää neljä teorialuokkaa, jotka ovat yhdistettävissä toisiinsa siirtoseinät avaamalla.

Toistaiseksi viimeisin muutostyö on vuonna 2010 toteutettu päärakennuksen ullakon tilojen muutostyö ilmanvaihtokonehuoneeksi. Tämä muutos näkyy Koulukadun puoleisessa julkisivussa vesikaton uutena hormiaiheena.

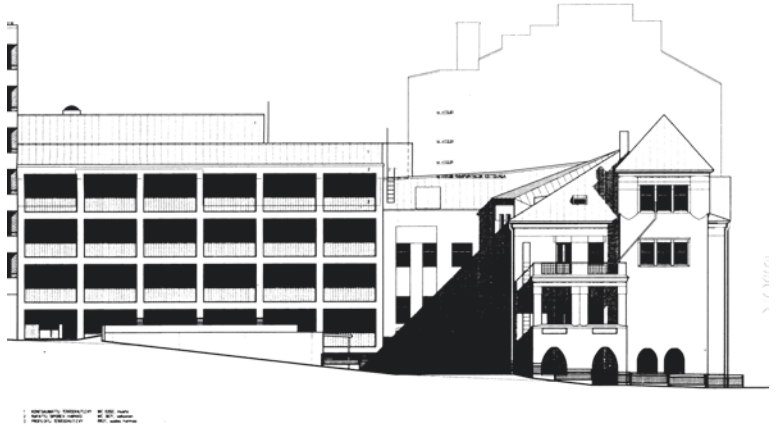

Vuoden 2001 lupakuva B-osan korotus kerroksella, julkisivu pihan suuntaan. Arkkitehtuuritoimisto Nieminen, Rakennusvalvonnan arkisto.

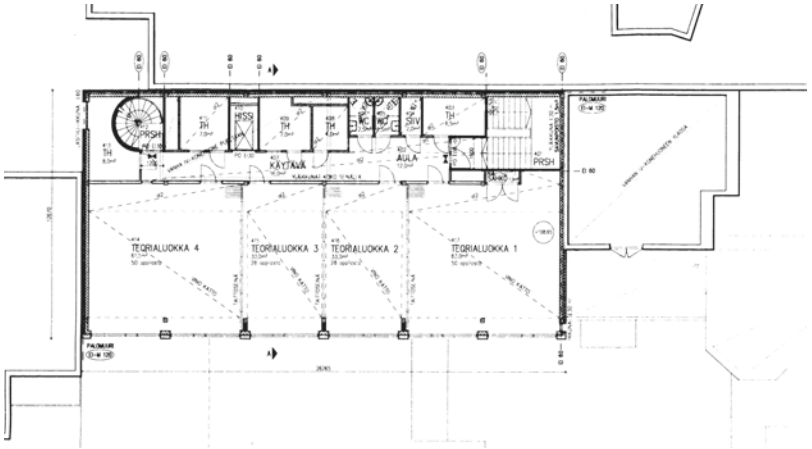

Vuoden 2001 lupakuva B-osan korotus kerroksella, pohjapiirros 4.krs. Luokkatilat ovat yhdistettävissä toisiinsa. Arkkitehtuuritoimisto Nieminen, Rakennusvalvonnan arkisto.

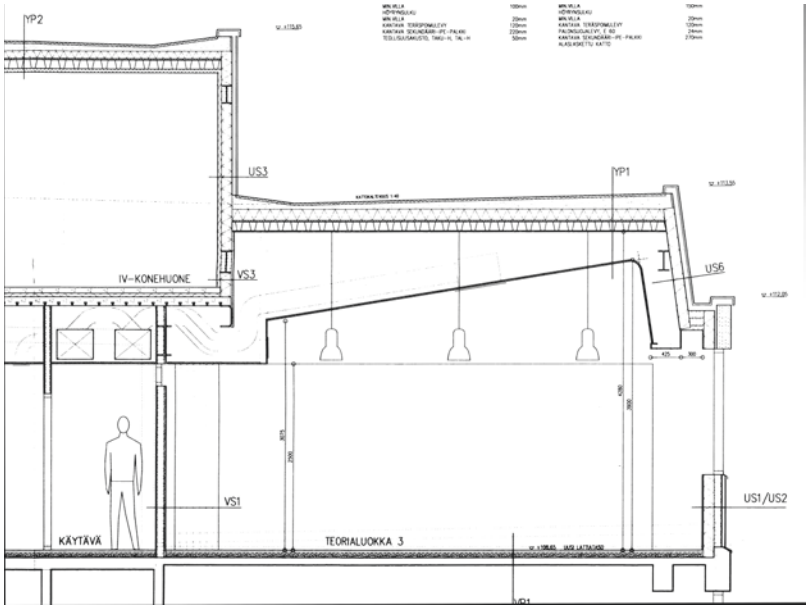

Vuoden 2001 lupakuva B-osan korotus kerroksella, rakenneleikkaus. IV-konehuone on sisäänvedettynä julkisivun linjasta.. Arkkitehtuuritoimisto Nieminen, Rakennusvalvonnan arkisto.

Muutosvaiheiden yhteenveto, keskeiset muutokset

1905	Päärakennus valmistuu (Wivi Lönn)
1925	Siipirakennus valmistuu (Wivi Lönn), purettu vuonna 1968
1968	B-osa, uusi siipirakennus rakennetaan, vanha siipirakennus puretaan (Mikko Heliövaara / Arkkitehtuuritoimisto Marianna ja Mikko Heliövaara)
1977	C-osa rakennetaan (Mikko Heliövaara / Arkkitehtitoimisto Heliövaara ja Uksila)
1995	B-osan yksikerroksista nivelosaa korotetaan kahdella kerroksella ja IV-konehuonekerroksella. Päärakennuksen kylmästä vinttikerroksesta muutetaan osa lämpimäksi käyttötilaksi. (Matti Pöyry, Suunnittelutoimisto Pöyry & Pöyry Ky)
1999	Päärakennuksen kylmästä ullakkotilasta tehdään kirjastotilaa (Jaakko Nieminen, Arkkitehtuuritoimisto Jaakko Nieminen Oy)
2002	B-osaa korotetaan yhdellä kerroksella (Jaakko Nieminen, Arkkitehtuuritoimisto Jaakko Nieminen Oy)
2010	Päärakennuksen ullakon tiloja muutetaan IV-konehuoneeksi (Jari Palonen, Arsatek Oy)

B-OSA 1968

PÄÄRAKENNUS 1905

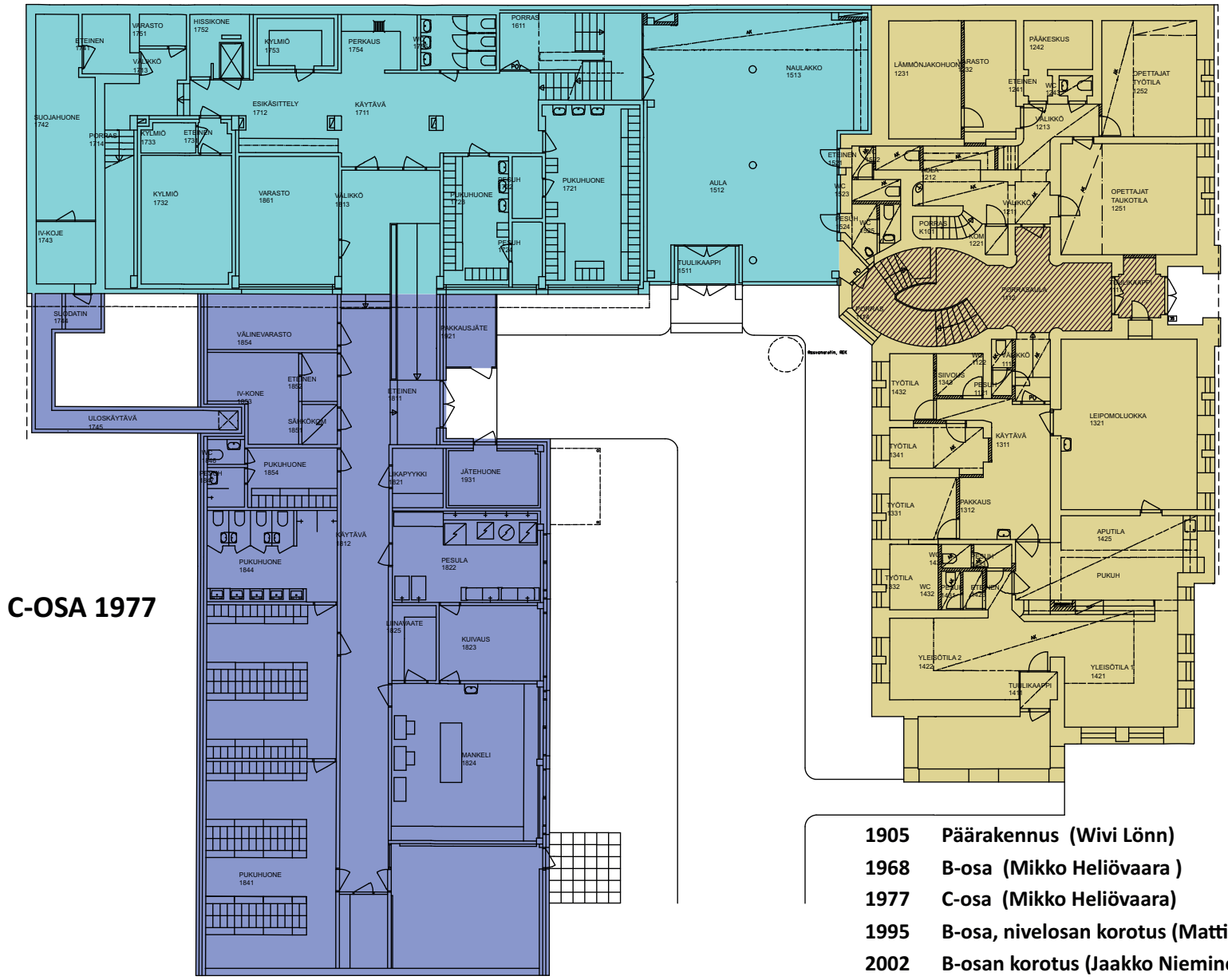

C-OSA 1977

1905 Päärakennus (Wivi Lönn)

1968 B-osa (Mikko Heliövaara)

1977 C-osa (Mikko Heliövaara)

1995 B-osa, nivelosan korotus (Matti Pöyry)

2002 B-osan korotus (Jaakko Nieminen)

TAMPEREEN TALOUSKOULU

RAKENNUSVAIHEET JA NYKYTILANNE

arkkitehtitoimisto
LASSE KOSUNEN OY
Aleksis Kiven katu 11 B 33 100 Tampere
p. 010 219 6060 www.ark-kosunen.com

1.KERROS 1/250

B-OSA 1968 **B-OSA KOROTUS 1995** **PÄÄRAKENNUS 1905**

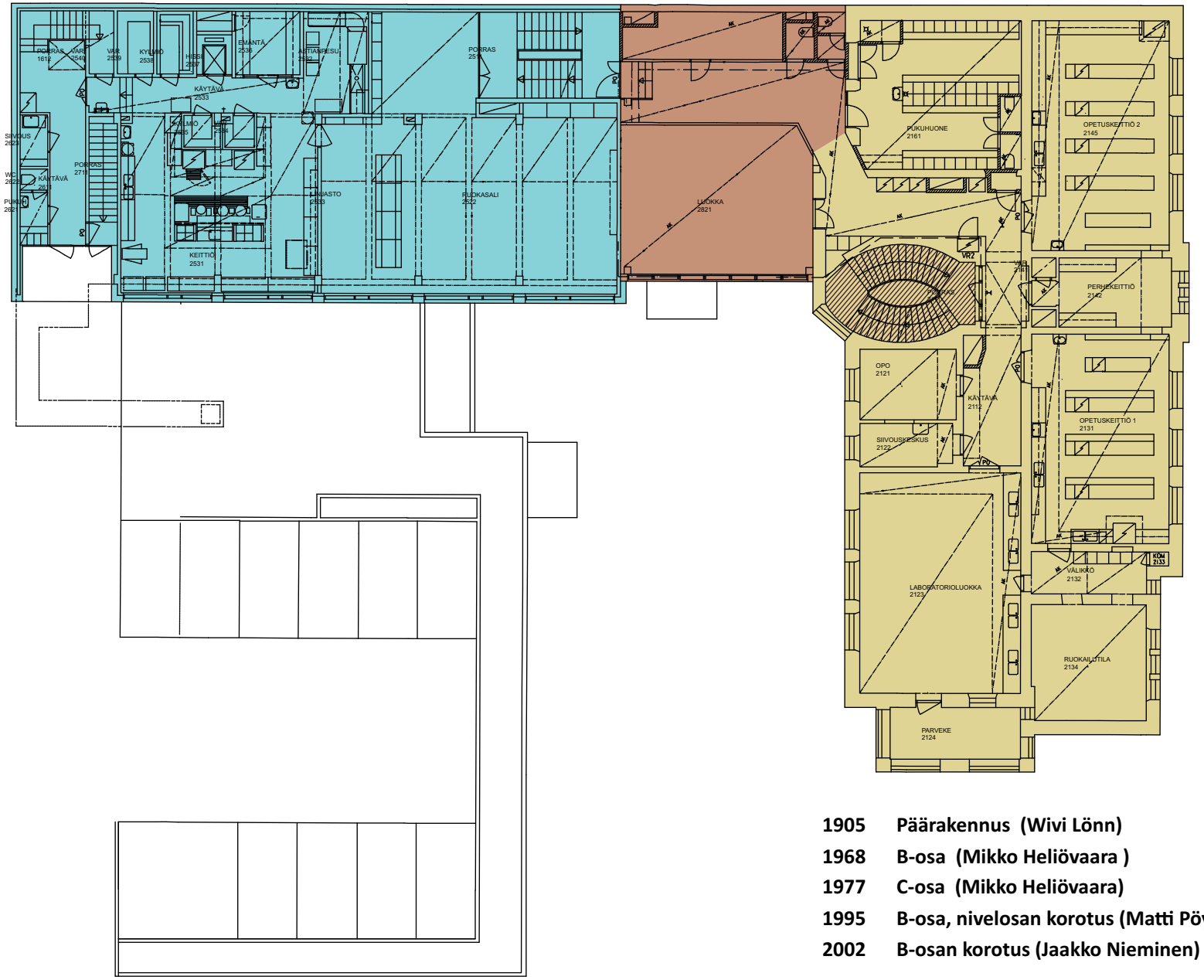

1905 Päärakennus (Wivi Lönn)
1968 B-osa (Mikko Heliövaara)
1977 C-osa (Mikko Heliövaara)
1995 B-osa, nivelosan korotus (Matti Pöyry)
2002 B-osan korotus (Jaakko Nieminen)

TAMPEREEN TALOUSKOULU
RAKENNUSVAIHEET JA NYKYTILANNE

arkkitehtitoimisto
LASSE KOSUNEN OY
Aleksis Kiven katu 11 B 33 100 Tampere
p. 010 219 6060 www.ark-kosunen.com

1.KERROS 2/250

B-OSA 1968 **B-OSA KOROTUS 1995** **PÄÄRAKENNUS 1905**

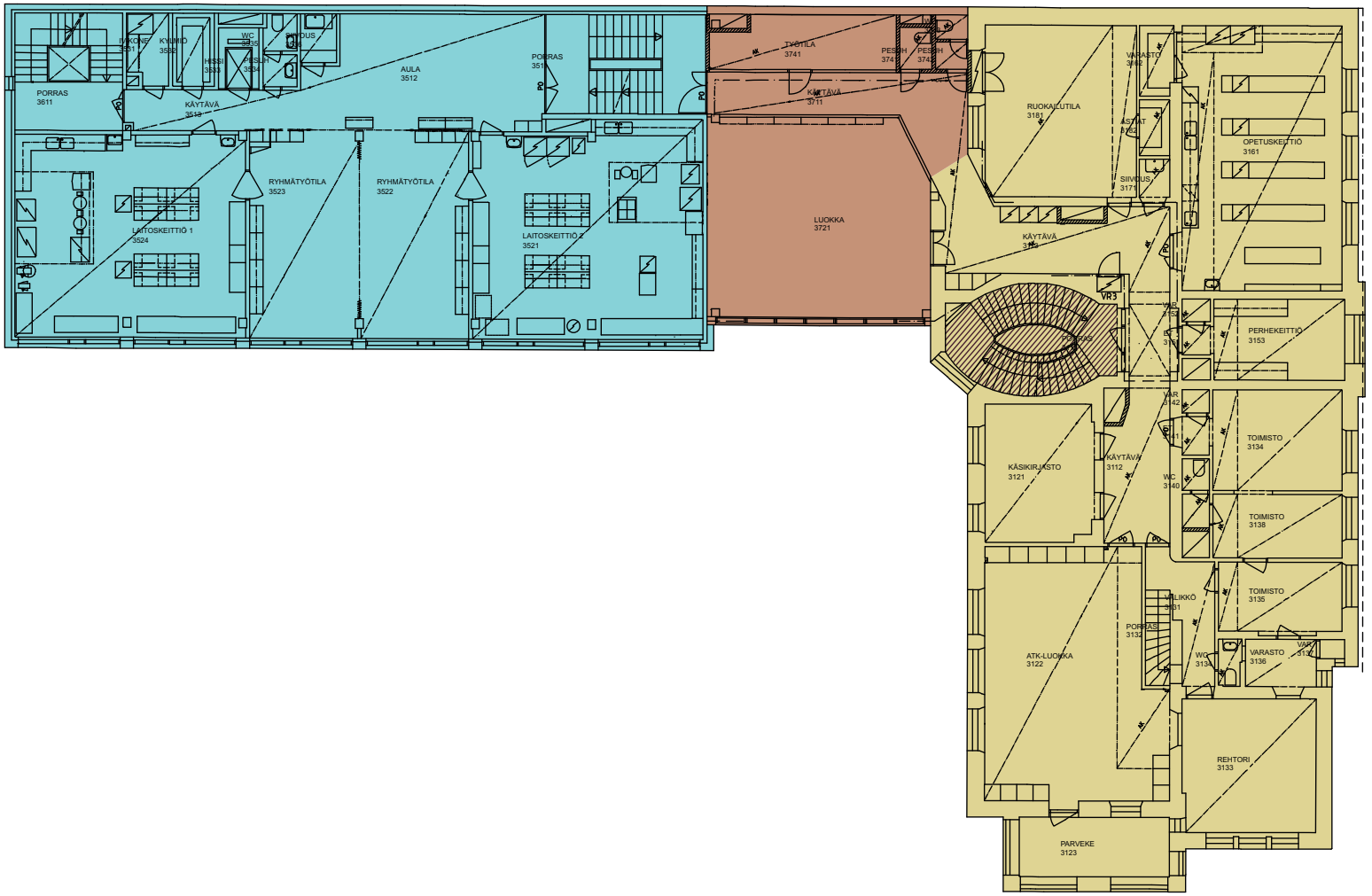

1905 Päärakennus (Wivi Lönn)
1968 B-osa (Mikko Heliövaara)
1977 C-osa (Mikko Heliövaara)
1995 B-osa, nivelosan korotus (Matti Pöyry)
2002 B-osan korotus (Jaakko Nieminen)

TAMPEREEN TALOUSKOULU
RAKENNUSVAIHEET JA NYKYTILANNE

arkkitehtitoimisto
LASSE KOSUNEN OY
Aleksis Kiven katu 11 B 33 100 Tampere
p. 010 219 6060 www.ark-kosunen.com

3.KERROS 1/250

B-OSA KOROTUS 2002 **B-OSA KOROTUS 1995** **PÄÄRAKENNUS 1905**

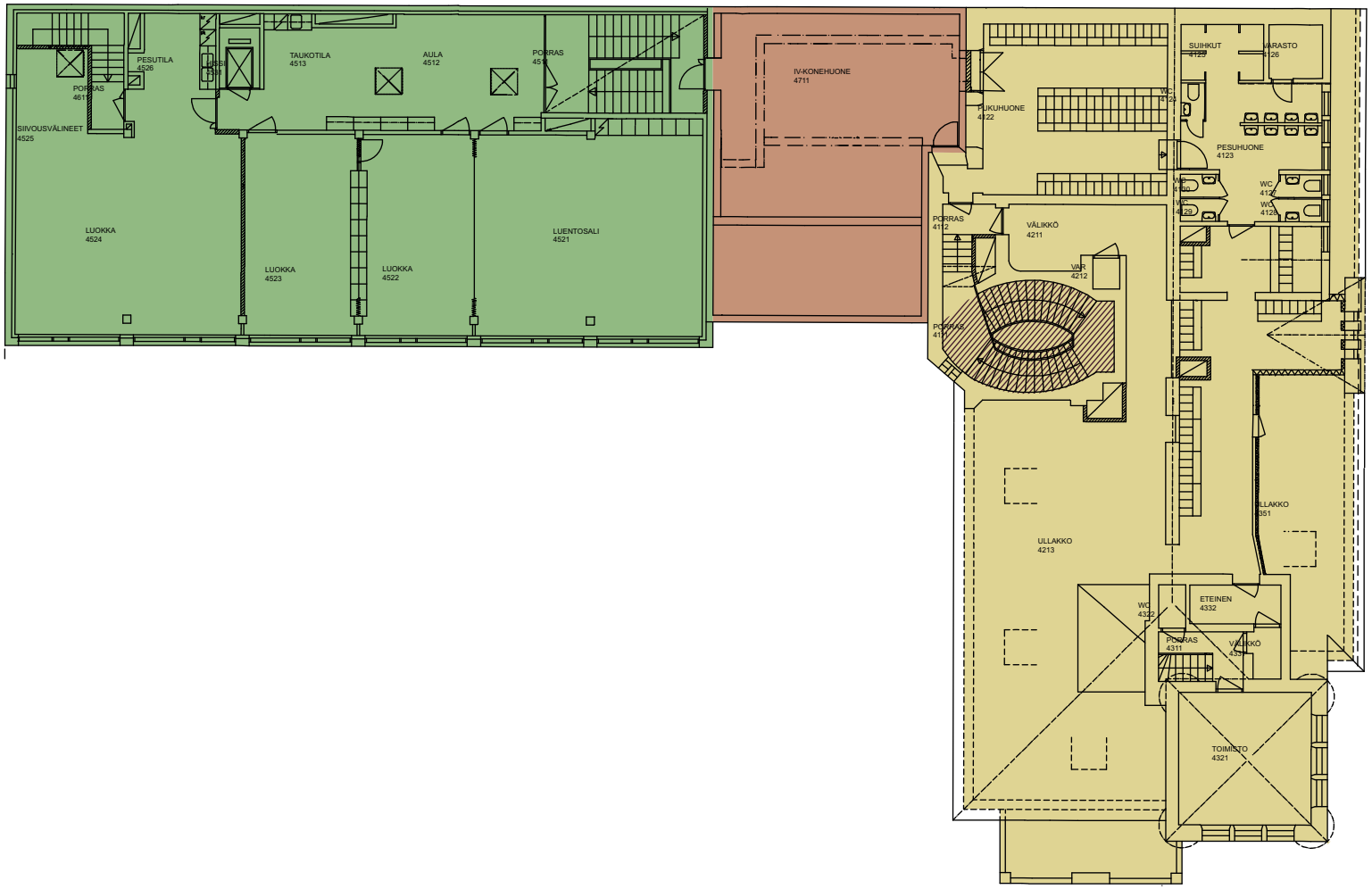

1905 Päärakennus (Wivi Lönn)
1968 B-osa (Mikko Heliövaara)
1977 C-osa (Mikko Heliövaara)
1995 B-osa, nivelosan korotus (Matti Pöyry)
2002 B-osan korotus (Jaakko Nieminen)

TAMPEREEN TALOUSKOULU
RAKENNUSVAIHEET JA NYKYTILANNE

arkkitehtitoimisto
LASSE KOSUNEN OY
Aleksis Kiven katu 11 B 33 100 Tampere
p. 010 219 6060 www.ark-kosunen.com

4.KERROS 1/250

B-OSA KOROTUS 2002 **B-OSA KOROTUS 1995** **PÄÄRAKENNUS 1905**

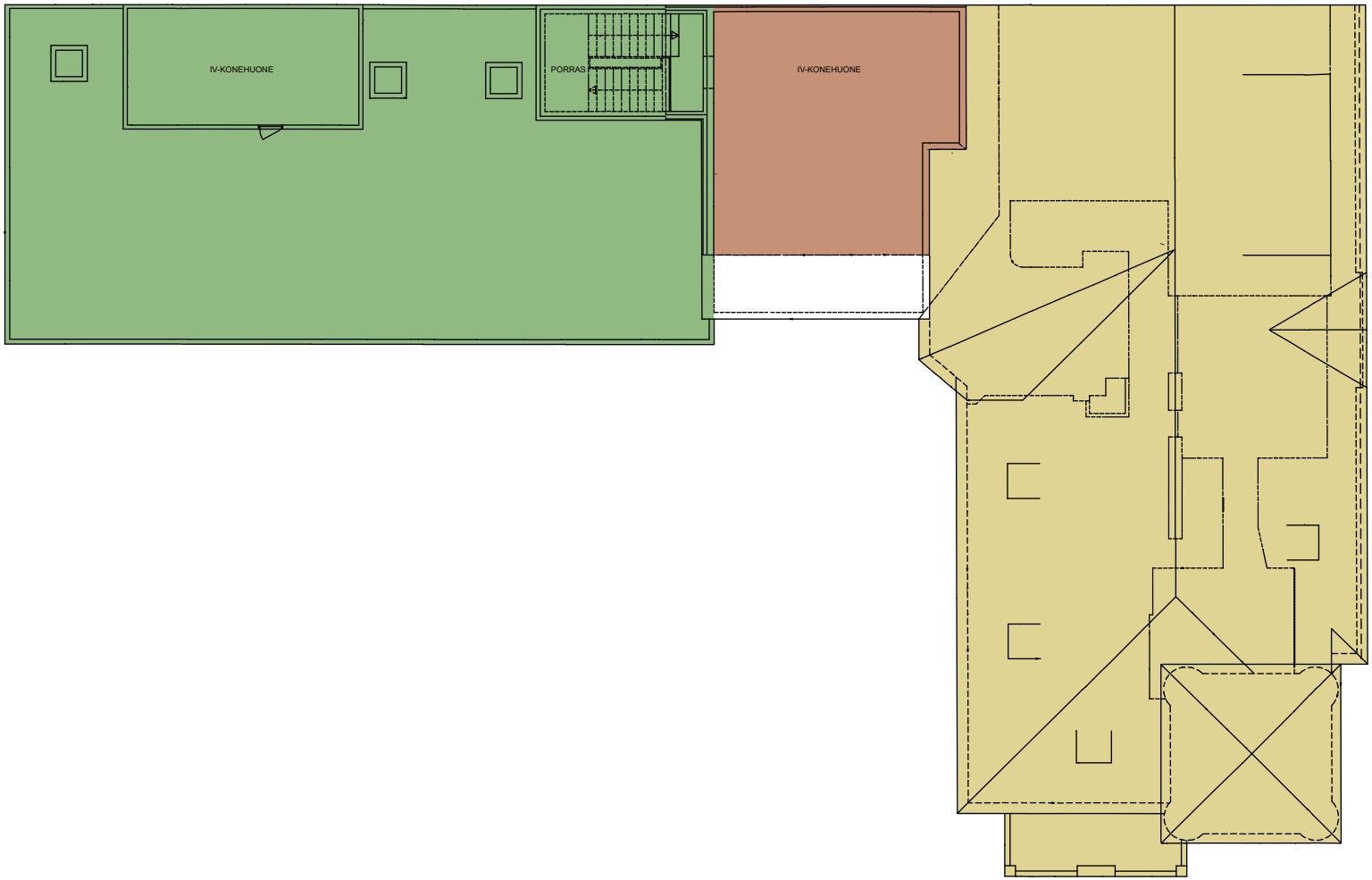

1905 **Päärakennus (Wivi Lönn)**
1968 **B-osa (Mikko Heliövaara)**
1977 **C-osa (Mikko Heliövaara)**
1995 **B-osa, nivelosan korotus (Matti Pöyry)**
2002 **B-osan korotus (Jaakko Nieminen)**

TAMPEREEN TALOUSKOULU
RAKENNUSVAIHEET JA NYKYTILANNE

arkkitehtitoimisto
LASSE KOSUNEN OY
Aleksis Kiven katu 11 B 33 100 Tampere
p. 010 219 6060 www.ark-kosunen.com

5.KERROS 1/250

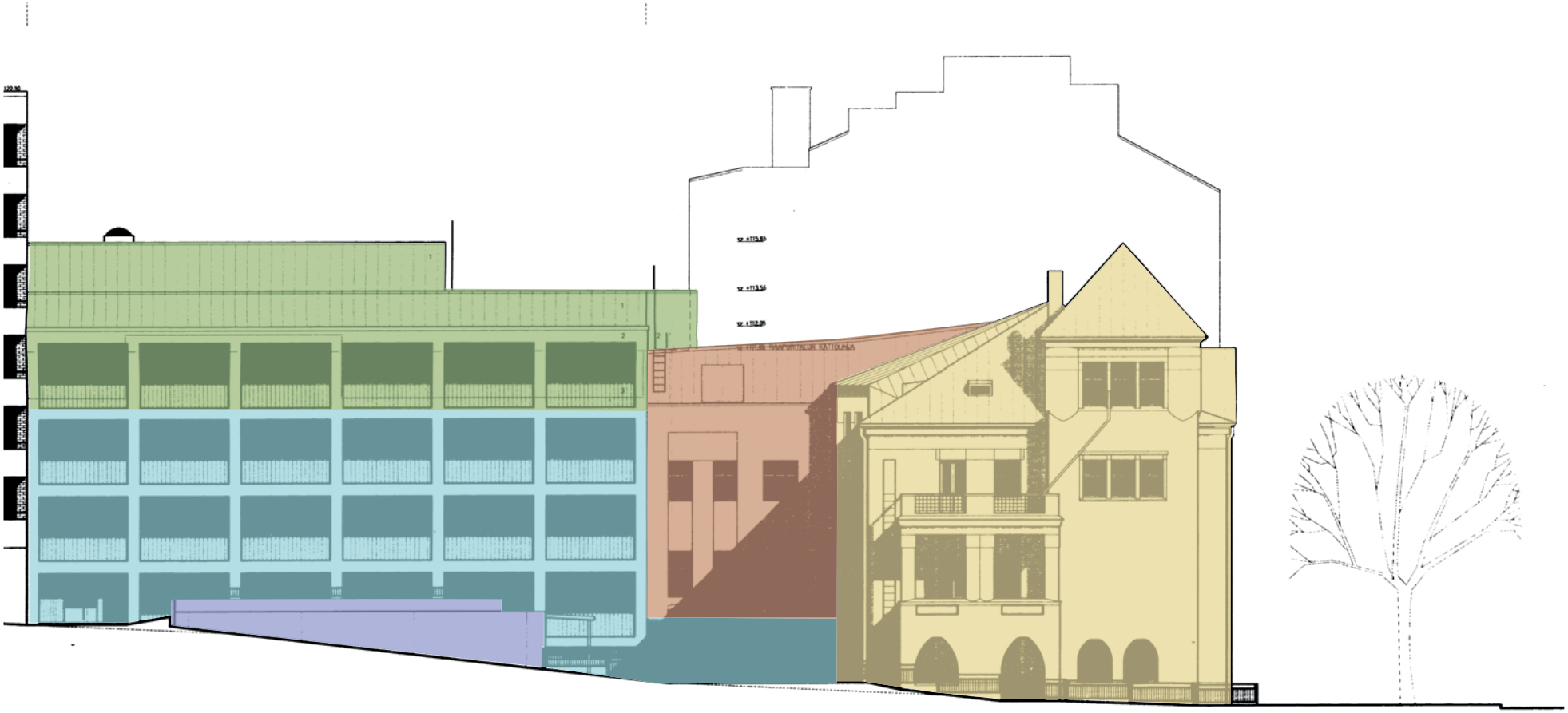

	1905	Päärakennus (Wivi Lönn)
	1968	B-osa (Mikko Heliövaara)
	1977	C-osa (Mikko Heliövaara)
	1995	B-osa, nivelosan korotus (Matti Pöyry)
	2002	B-osan korotus (Jaakko Nieminen)

TAMPEREEN TALOUSKOULU
RAKENNUSVAIHEET JA NYKYTILANNE

arkkitehtitoimisto
LASSE KOSUNEN OY
Aleksis Kiven katu 11 B 33 100 Tampere
p. 010 219 6060 www.ark-kosunen.com

JULKISIVU LÄNTEEN 1/250

Viimeisin asemapiirros, rakennuslupa vuodelta 2010, Arsatek Oy/ Jari Palonen

6. Rakennusten nykytila valokuvin

Päärakennuksen nykytila

Wivi Lönnin suunnittelema päärakennus on julkisivuiltaan melko hyvässä kunnossa. Rappauspinnoissa näkyy joitakin pieniä vaurioalueita ja maalaus hilseilee teknisesti ongelmallisissa paikoissa, kuten torniosan parvekkeessa ja sadevesikourujen liitoskohdissa. Kaikki julkisivun oleelliset yksityiskohdat, kuten koristeornamentit ovat alkuperäisen näköisiä. Rappauksen tarkempi kunto selviää rappauksen kuntotutkimuksesta. Uusitut puuikkunat ovat silmämääräisesti arvioiden kohtuullisen hyvässä kunnossa. Konesaumattu, musta vesikatto on rakentamisajankohdan asussa lukuun ottamatta joitakin ilmanvaihtotekniikan piippuja ja kattoikkunoiden muutoksia Koulukadun varrella. Vanha lakattu tammipuinen pääovi on peilistään haljennut, mutta muuten edustava ja hyvässä lakkapinnassa. Rakennuksen graniittinen sokkeli on hyvässä kunnossa.

Säälle alttiin tornin yläosissa näkyy maalauksen hilseilyä.

Julkisivun kasviaiheista ornamentiikkaa.

Syöksytorven suppilon liittymä.

Graniittisokkeli.

Aurinkoparvekkeen kaiteet ovat säälle allttina vaurioituneet.

Wivi Lönnin nimi kiveen hakattuna graniittisokkelissa.

Näkymä Kauppakadun ja Tiiliruukinkadun risteyksestä, taustalla näkyvä C-osa suojateltan sisällä tekeillä olevan vesikaton korjauksen takia.

Pääsisäänkäynnin komea tammipuinen ulko-ovi. Katunumero 18 on kaiverrettu puuhun oven yläosaan.

Päärakennus Tiiliruukinkadun suunnasta.

Rakennuksen pihan puoleista, jäsentelyltään vaatimattomampaa julkisivua.

Kahvila Wivin terassialue on ollut jo alkuperäisessä toteutuksessa oleskeluun varattu muotopuutarha perennaistutuksineen.

Ikkunat ovat uusitut ja ovat sisään-sisään -aukeavia puuikkunoita.

Kauppakadun puoleista julkisivua varjostavat nykyään tehokkaasti puistokadun vanhat lehmukset.

Sisätiloissa rakennuksessa näkyy sen käyttö oppilaitoksena: 120 vuoden aikana opetus on muuttunut radikaalisti ja tilat ovat mukautuneet siihen. Muutoksista huolimatta paksujen kantavien tiiliseinien rajaama alkuperäinen tilaratkaisu on säilynyt monin paikoin. Alkuperäinen luokkatilojen, opetuskeittiöiden ja ruokasalien ryhmitys ja niiden suhde aurinkoparvekkeeseen on säilynyt sekä toisessa että kolmannessa kerroksessa. Myös kellarikerroksen kahvilan ja erilaisten aputilojen tilakokonaisuus on säilynyt yllättävänkin hyvin. Lönnin alkuperäinen tilakonsepti, sydänmuurin ympärille sommiteltu erillistilojen ja niukkojen käytävä- ja aulatilojen ryhmittely on siis kestänyt hyvin aikaa. Näiden sijaan rakennuksen muutostarpeet näkyvät sisätilojen pinnoissa ja tekniikan uusiutumisessa.

Sisäpinnoiltaan parhaiten on säilynyt porrashuone ja siihen liittyvä sisäänkäyntiaula. Näissä tiloissa on nähtävissä vanhoja materiaaleja kuten koristeellinen vinoruudutettu mosaiikkibetonilattia, alkuperäinen takorautakaide ja porrastasanteiden siniseksi peittomaalatut jugendovet. Tammipuisessa pääovessa kiinnittää huomiota suippokärkinen kaareva muoto ja alkuperäiset kupariset taotut vetimet ja potkupellit. Pääovi johtaa holvattuun sisääntuloaulaan, joka muodostaa porrashuoneen kanssa pienestä koostaan huolimatta talon juhlavan päätilan. Keskiaikaisia ristiholveja kannattavat jykevät, eläin- ja kasviaiheilla koristellut pylväät. Ovaalinmuotoinen porrashuone täydentää tilasarjan. Porrastasanteiden pikkuruutuiset lasipuuovet ja orgaanisesti kiemurteleva takorautaporras yhdessä ylimmän kerroksen kattolistan ornamentiikan kanssa muodostavat hienon ja ehjän jugendarkkitehtuurin kokonaisuuden.

Muissa tiloissa ei ole juurikaan säilynyt alkuperäisiä tilapintoja, vaan ne ovat pääosin 1990-2000 -lukujen asussa. Modernin tekniikan myötä tiloihin ilmestyneet alakatot ovat muuttaneet monia tiloja matalan tuntuiseksi. Uudet alakatot ovat erilaisia kipsilevypintoja ja akustisia villakattoja. Lattian pintamateriaalit ovat moderneja muovimattoja ja -laattoja. Seinät ovat rapatut, tasoitetut ja maalatut. Vanhoja säilyneitä väliovia tai listoja ei inventointikierroksella tullut vastaan. Sisätilojen väritys on opetustilojen osalta vaalean moderni, ruokailutiloissa, käytävillä ja kahvilassa on käytetty murrettua vihreää sävyä. Vanhoissa valokuvissa esiintyvää rintapanelimaalausta ei ole käytössä porrashuonetta lukuun ottamatta.

Aulan ristiholvausta.

Sisääntuloaula portaan suunnasta kuvattuna.

Aulan pylväiden ornamentiikkaa.

Sisääntuloaula ulko-oven suunnasta kuvattuna.

Aulan ja portaan lattiassa on säilynyt alkuperäinen jugend-kuvioitu mosaiikkibetonilaatoitus.

Porrashuoneen ylätasanteen rapattu koristeoranamentti.

Porrashuone ylimmältä, ullakkokerroksen porrastasanteelta kuvattuna.

Kahvila Wivin tarjoilulinjastoa.

Toisen kerroksen käytävä on entisellä paikallaan, mutta tilapinnat ja rakennusosat ovat uusiutuneet vuosien varrella.

Kahvila Wivi palautettiin vanhalle paikalleen 1990-luvun remontissa. Kahvila suljettiin 1940-luvun lopulla.

Opetuskeittiöt on uusittu vuosien varrella useaan otteeseen.

Toisen kerroksen aurinkoparvekkeelle yhteydessä oleva ruokasali on alkuperäisellä paikallaan.

Kolmannen kerroksen opetuskeittiö.

Aurinkoparvekkeelle sijoitetut jäähdytyslaitteet.

Käytävän jugendtyylinen penkki lienee alkuperäistä kalustusta. Samanlainen ruusukemotiivi löytyy myös osasta kahvilan kalusteista.

Kolmannen kerroksen luokkatiloja.

Kylmään ullakkotilaan toteutettu ilmanvaihtokonehuone 2000-luvulta.

Opetuskeittiö kolmas kerros.

Kattokerroksen mediatila.

Henkilökunnan työhuoneita kattokerroksessa.

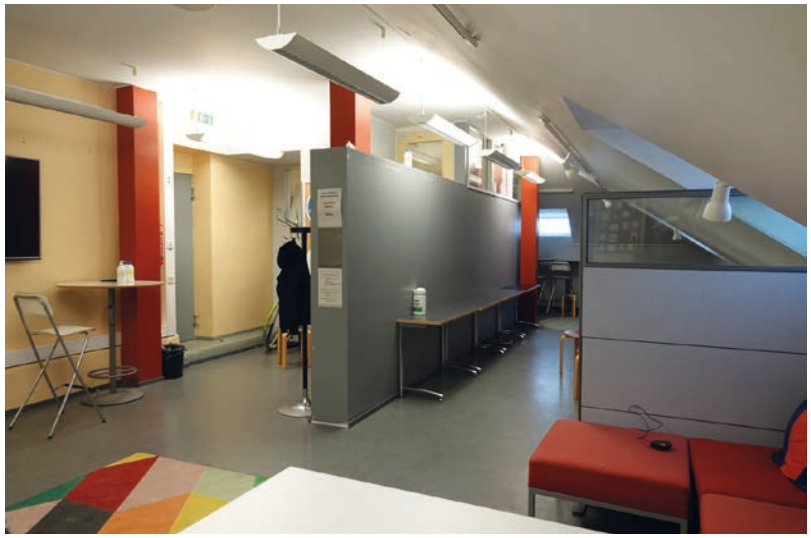

1999 kylmään ullakkotilaan laajennettu kirjastotila.

B- ja C-osan nykytila

B- ja C-siivet muodostavat nykytilanteessa eri aikakausina laajennetun rakennuskokonaisuuden. Hallitseva massa on B-osan vuoden 1968 laajennus, jonka ylin kerros on vuoden 2002 korotuksen jäljiltä. Julkisivussa näkyy kolmannen ja neljännen kerroksen välillä pieni ero rappauksen pintastruktuurissa ja värisävyssä. Julkisivun rapattu hila muodostaa suorakaideruudukon, jota on täydennetty peilien puualumiini-ikkunoilla ja niiden alapuolisella peltipaneeliverhouksella. Pihakannen liittymäkohdassa ikkunoita on hiljattain tehdyssä korjauksessa madallettu vedeneristeen riittävän noston takaamiseksi. Vesikaton tumma peltiverhoilu yhdistää laajennuksen vanhan päärakennuksen vesikattoon. Julkisivu on hyväkuntoisen näköinen.

B-osan nivelen korotus on vuodelta 1994 ja on muotokieleltään edellisiä sopeuttavampi. Julkisivupinta on päärakennuksen tapaan sileää rappausta ja pystysuuntaiset ristikkoikkunat liittävät sen 1900-luvun alkupuolen arkkitehtuuriin. Rappauksen pienet sisään- ja ulosvedot muodostavat päärakennuksesta tutun kahden kerroksen korkuisen ikkuna-aiheen. Nivelen ensimmäinen kerros on muutostyössä rapattu muun julkisivun tapaan, mutta ikkunoiden jaotus ja sisäänkäynnin käsittely on vuoden 1968 laajennuksen mukainen. Rappauspinnassa näkyy joitakin vaakasuuntaisia halkeamia, mutta kokonaisuutena vaikutelma on kunnoltaan siisti.

Näkymä Tiiliruukinkadulta.

C-osa oli selvityksen tekohetkellä korjattavana rakennuksen kattona toimivan liikennöidyn kannen vesivuodon takia. Työmaan suojateltan takia osan ulkopuolinen tarkastelu ei ollut mahdollista. C-rakennus on puoliksi maan alle upotettuna ollut aina luonteeltaan vaatimaton apurakennus.

B-osan korkeamman osan julkisivua. Ylin kerros on korotettu vuonna 2002, alimmat kerrokset ovat vuodelta 1968.

B-osan nivelosa, alin kerros on alunperin vuodelta 1968, korotus ajoittuu vuoteen 1994.

B-osan nivelen sisäänkynti on muodistettu vuoden 1994 muutostöissä, mutta vastaa edelleen aukoitukseltaan vuoden 1968 laajennuksen järjestelyitä.

C-osan katon käyttö paikoitusalueena tekee pihasta karun ja jopa tylyn luonteisen.

C-osan julkisivu on betonielementtirakenteinen.

B-osan korotuksen raja on luettavissa julkisivun rappauksen pintastruktuurista ja hieman erilaisesta värisävystä.

Laajennusten sisätilat ovat 1970-2000 -lukujen asussa. Laajennusten tilajärjestelyissä ei ole tapahtunut suuria muutoksia, vaan lupapiirustuksista tuttu tilajaottelu on säilynyt laajennuksissa melko hyvin alkuperäisessä asussaan. Vanhimpia huonetiloja on kuitenkin modernisoitu pinnoiltaan ja varusteluiltaan. Seinäpinnat ovat pääosin modernin valkoiset, B-osan käytävän osalta julkista luonnetta on korostettu seinien puuviiluverhouksella. B-osan vanhimmasta rakennusvaiheesta ovat alkuperäisinä pintoina jäljellä alakaton tummaksi petsattuja puupintoja. B-siiven toisessa ja kolmannessa kerroksessa näkyvät sisätilassa julkisivulinjasta irti vedetyt betonipilarit, ylimmässä kerroksessa pilarit ovat kiinni julkisivussa ja niiden juuressa näkyy korotuksesta kertovat liitososien korotukset.

C-osa on kokonaisuuden luonteeltaan vaatimattomin. Yksi maanpäällinen julkisivu ja matala kerroskorkeus tekevät rakennuksesta hämärän ja sulkeutuneen oloisen. Siivessä sijaitsee siivoustoimen opetustiloja ja pimeässä rungon osassa iso sosiaalitilojen osasto.

B-osan nivelen vuoden 1994 korotuksessa siihen sijoitettiin molempiin kerroksiin yksi luokkatila. Kuva käytävältä.

B-osan nivelen vuoden 1994 korotuksen käytävällä on näkyvissä vanhan päärakennuksen julkisivua.

B-osan neljännen kerroksen käytävätilaa vuodelta 2002. Puuviilutettua seinäpintaa on käytetty lisäämässä tilan julkista luonnetta.

B-osan neljännen kerroksen luokkatila vuodelta 2002. Luokat ovat yhdistettävissä toisiinsa siirtoseinät avaamalla.

B-osan neljäs kerros vuodelta 2002. Kerroskorkeus on luokkatiloissa muita korkeampi ja tilan muotoa on korostettu vinolla sisäkatolla.

B-osan neljäs kerros vuodelta 2002. Sivuporras on jyrkkä kierreporras.

B-osan kolmas kerros vuodelta 1968. Kuvassa alkuperäistä tumman ruskeaksi petsattua puualakattoa.

B-osan kolmannen kerroksen aulatilaa. Tilassa ei ole ikkunaa, joten tunnelma on kalustuksesta huolimatta sulkeutunut.

B-osan kolmas kerros vuodelta 1968. Huomaa esille jätetyt pilari- ja palkkirakenteet, jotka korostavat tilan rakenteellisuutta.

B-osa vuodelta 1968. Pääporrashuone

B-osa, nivelen aulatila ensimmäisessä kerroksessa.

B-osa, nivelen aulatila ensimmäisessä kerroksessa.

B-osa porrashuone. Aikakauden teollista rakentamisdetaljointia.

B-osa vuodelta 1968. Ruokalatila aulan vieressä.

B-osa vuodelta 1968. Valmistuskeittiö ensimmäisessä kerroksessa.

B-osan ja C-osan yhdistävä luiska pohjakerroksessa.

C-osa vuodelat 1976. Siivouksen opetustilat.

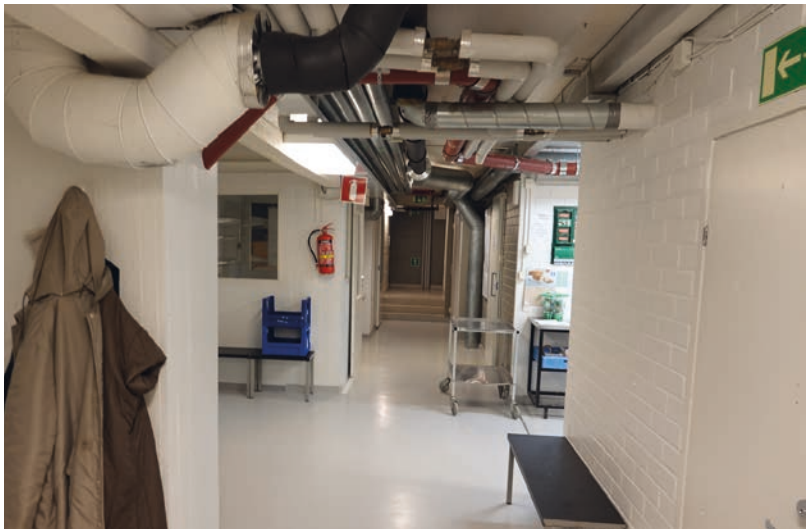

B-osa vuodelta 1968. Kellarikerroksen käytävä. Kerroksessa sijaitsee sosiaalitiloja ja teknisiä tiloja.

7. Arvot ja merkitys

Talouskoulun päärakennus on suojeltu voimassa olevassa vuoden 1989 kaavassa merkinnällä sr-17 eli se on ”rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas sekä kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeä rakennus”. Koulukatu on aluekokonaisuutena mukana Pirkanmaan liiton raportissa ”Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut ympäristöt 2016”. Siinä Koulukadun ominaispiirteiksi ja arvoiksi luetteloidaan katunäkymät, kortteleiden muoto, yhteys Pyhäjärvelle ja julkisten rakennusten ja oppilaitosten asema kaupunkikuvassa ja kaupungin historiassa. Lisäksi mainitaan, että Koulukatu liittyy kiinteästi Pyynikinrinteen ja Hämeenpuiston RKY-alueisiin.

Talouskoulun kaupunkikuvallinen merkitys Koulukadun länsipuolen rakennusrivistön päätteenä on merkittävä. Se muodostaa Svenska Samskolanin (August Krook,1902) ja Asunto Oy Koulukatu 16:n (Heikki Tiitola 1906) kanssa Satamakadun ja Tiiliruukinkadun väliin yhtenäisen jugend-rakennusten kaupunkimuurin. Talouskoulu jouduttiin toteuttamaan taloudellisista syistä muita rakennuksia matalampana, mutta se naulitsee silti onnistuneesti kadun päätteen nelikulmaisella, ensimmäisistä luonnoksista vielä puuttuneella tornillaan. Koulukadun katunäkymää täydentää edelleen itäpuolen teollisuusrakennusten rivistö, Satamakadun Trikoon massiivinen rapattu julkisivu (Birger Federley 1916-1928) ja mittakaavaltaan pienemmät Pyynikin Panimon puinen asuinrakennus (Heikki Tiitola 1897) ja punatiilinen panimorakennus (Arthur af Hällström 1897). Panimorakennus muodostaa Talouskoulun kanssa mittakaavaltaan yhtenäisen rakennusparin ja portin Koulukadulle. Koulukadun vanhat isokokoiset lehmukset korostavat katuosuuden historiallista tunnelmaa.

Tontin nykytilanne, vuosi 2020. Ortoilmakuva kartat.tampere.fi

Tontin tilanne vuonna 1946. Päärakennus, vuoden 1925 siipirakennus ja piharakennus ovat rakentuneet. Pyynikin panimon eteläpuolella näkyy puutalojen asuinkorttelit. Ortoilmakuva kartat.tampere.fi

Tontin tilanne vuonna 1987. Tilanne vastaa pitkälti nykytilannetta, kun naapuritontin asuinrakennus on rakennettu.
Ortoilmakuva kartat.tampere.fi

Näkymä Koulukadulta Satakunnan kadun suunnasta. Vasemmalla asunnoiksi ja liiketiloiksi muutettu Satamakadun Trikoon entinen tehdasrakennus, oikealla Svenska Samskolan.

Talouskoulun ja viereisen Heikki Tiitolan suunnittelman As.Oy Koulukatu 16:n kokoero on huomattava.

Näkymä Koulukadun ja Tiiliruukinkadun risteyksestä.

Koulukadun jugend-rakennusten kaupunkimuuri.

Tiiliruukinkadun suuntaan kaupunkikuva on hajanaisempi. Talouskoulun pääty on vedetty hieman irti katulinjasta. Tämänkin ratkaisun voidaan ajatella johtuvan yksinkertaisesti siitä, että rakennuksen volyymi ei ole riittänyt täyttämään koko korttelin sivun mittaa; alkuperäisissä luonnoksissa Talouskoulun pääty oli lähempänä Tiiliruukinkadun linjaa. Pyynikin panimon kortteli noudattaa vanhaa umpikorttelirakennetta muodostaen selkeän katulinjan, mutta ylämäkeen, kohti Pyynikkiä kuljettaessa katutila hajoaa. Talouskoulun päädyssä sijaitseva puutarha, joka toimii kahvilan terassialueena, on viehättävän pienimittakaavainen ja sitä ympäröivät pensasistutukset rajaavat vanhaa pihaa onnistuneesti. Sen sijaan Talouskoulun pihalle rakennettu C-osa ei maahan upotettuna muodosta katutilaa ja entisen puutarhan tilalle tehty asfalttipintainen paikoituskansi tekee karun ja aution vaikutelman. Viereisen tontin 1970-luvulla rakennettu kuusikerroksinen asuinkerrostalo on niin ikään kaukana katulinjasta ja jää materiaaleiltaan ympäristölleen vieraaksi. Eteläpuistoon ja Pyynikinharjulle jatkuva laaja puistojen alue alkaa heti Tiiliruukinkadun toisella puolella. Kadun toisella puolella olevat urheilukentät ja niiden apurakennukset ovat ympäristöönsä nähden painanteessa, joten katu toimii tosiasiallisena rajana tiiviin rakennetun ruutukaava-alueen ja avoimen puistoalueen välillä.

Näkymä Tiiliruukinkadulta alas kohti Hämeenpuistoa. Talouskoulun takana vasemmalla Pyynikin panimon kortteli ja oikealla 1970-luvun lamellitaloja.

Näkymä Koulukadun ja Tiiliruukinkadun risteyksestä kohti Pyynikkiä. Kuvassa vasemmalla C-osan remontin sääsuojateltta.

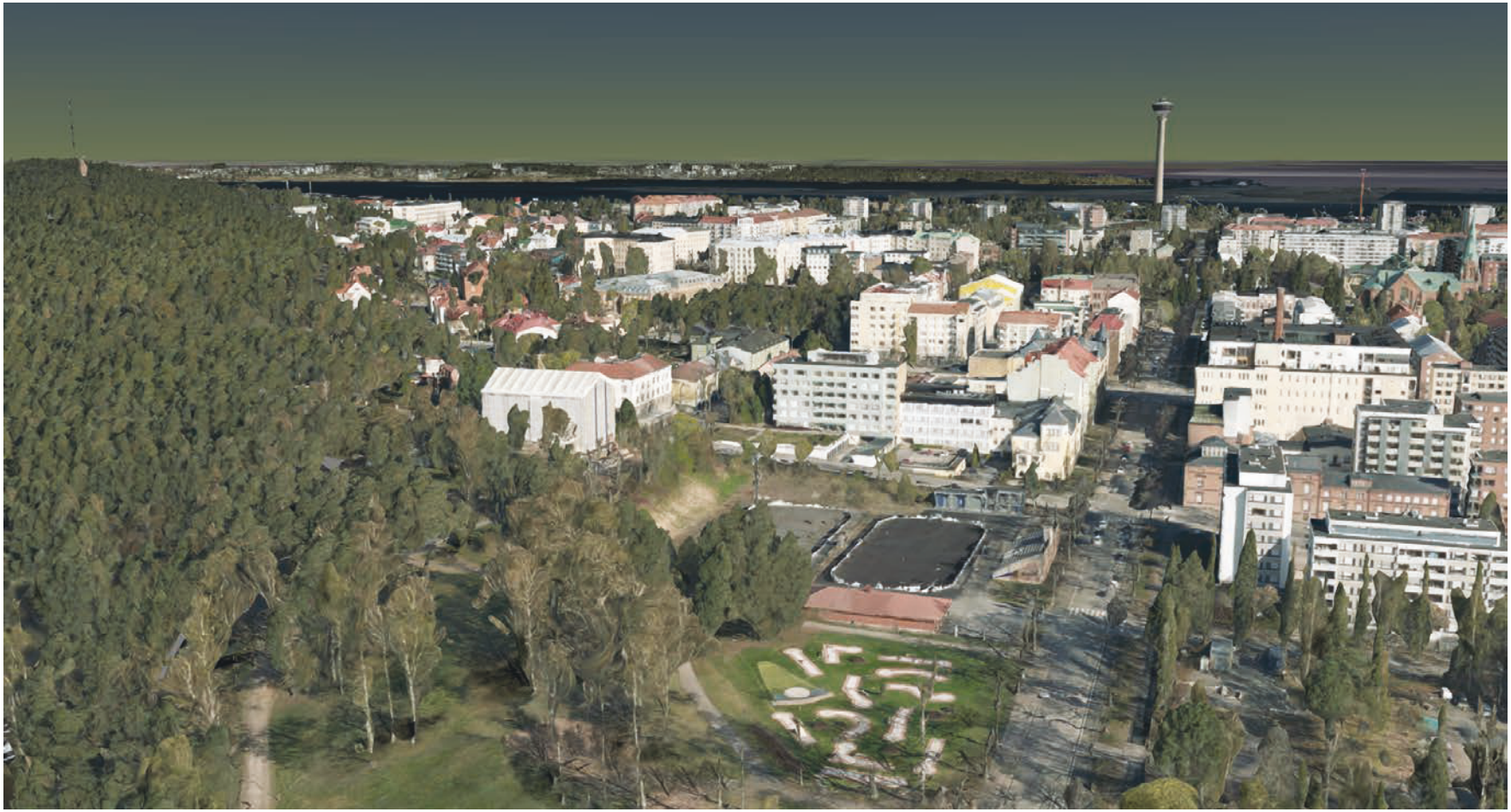

Talouskoulun sijainti tiiviin kaupunkirakenteen ja virkistysalueiden rajalla.
Tampere 3D-malli, kartat.tampere.fi

Talouskoulun sijainti tiiviin kaupunkirakenteen ja virkistysalueiden rajalla.
Tampere 3D-malli, kartat.tampere.fi

Rakennuskokonaisuuden arvokkain osa on itseoikeutetusti Wivi Lönnin alkuperäinen päärakennus. Sillä on arvoa kulttuurihistoriallisesti talouskoulujen historian edustajana, osana Lönnin, yhden jugend-ajan tunnetuimman arkkitehdin tuotantoa ja osana hänen Tampereelle toteutettujen rakennustensa sarjaa. Erityisen mielenkiintoinen on sen asema yhtenä kolmesta Kaakinmaalle toteutetuista koulurakennuksista. Rakennuksella on myös arkkitehtoninen itseisarvo, sillä varsinkin kaupunkikuvallisesti se taitavasti toimii vahvana paikan määrittelijänä ollen näin fyysistä kokoaan suurempi elementti. Säilyneiden luonnosten pohjalta voidaan arvioida, että suunnitelman uudelleen järjestely on tehnyt sille hyvää ja että nykyinen päätytorniin perustuva sommitelma on paitsi oivaltava, myös selväpiirteinen ja linjakas. Kaupunkikuvallinen sijainti tiiviin kivikaupungin ja vihreän puistovyöhykkeen rajapinnassa antaa sille myös maisemallisesti tavallista kaupunkitaloa suuremman merkityksen.

Wivi Lönnin suunnittelema päärakennus on pitkälti rakentamisajankohtansa 1905 asussa. Kokonaan säilyneitä ovat julkisivupinnat yksityiskohtineen, vanhat ulko-ovet ja vesikatto lukuun ottamatta kattoikkunoiden muutoksia Koulukadun suuntaan sekä siipirakennuksen liitosalueella. Ikkunat ovat uusitut, mutta ovat vanhaa ikkunajakoa vastaavia sisään-sisään -aukeavia puuikkunoita. Julkisivun keltainen yleissävy lienee alkuperäisen kaltainen, mutta selviäisi tarkemmin julkisivun väritutkimuksessa.

Päärakennuksen sisätiloissa on vain vähän säilyneitä tilapintoja, poikkeuksena pääaula ja -porras, jotka muodostavat komean jugend-kokonaisuuden. Kuvioitu mosaiikkibetonilattia, seinien ja pilareiden ornamentiikka, takorautakaiteet ja koristeelliset puuovet ovat interiöörin arvokkaita osatekijöitä. Muilta osin sisätilojen tilapinnat ovat uusiutuneet melko täydellisesti vuosien kuluessa. Toisaalta voidaan ajatella, että rakennuksen käyttötarkoituksen mukaisesti muut tilat ovat jo alun alkaenkin olleet vaatimattomammin käsiteltyjä. Vanhat valokuvat antavat viitteitä rakennuksen alkuperäisistä monivärisistä ja tapetoiduista tilapinnoista ja tulevissa muutostöissä paikalla tehtävä väritutkimus olisikin suositeltava tapa tallentaa rakennuksen värityksen historiaa.

Pääsisäänkäynnin aula.

Laajennusvaiheilla on päärakennuksiin nähden alisteinen asema. B-rakennuksen ensimmäinen laajennusvaihe (1968) on aikakautensa tyypillinen edustaja. Se edustaa arkkitehtuuriltaan selväpiirteistä modernismia, mutta ei ole kuitenkaan poikkeuksellisen erityislaatuinen. Korotusosa (2002) jatkaa sopeutuen vuoden 1968 linjaa ja muodostaa tontille eleettömän taustaseinän. Arkkitehtuuriltaan nämä laajennukset yhdistyvät Wivi Lönnin päärakennuksen sijaan viereisen tontin 1970-luvulla rakennettuun, huomattavasti suurikokoisempaan asuinkerrostaloon. Nivelosan korotus (1994) pyrkii sopeutumaan päärakennuksen arkkitehtuuriin rapatulla seinäpinnallaan ja pystysuuntaisilla ruutuikkunoillaan, mutta jää vanhan jugend-rakennuksen ja modernistisen siipirakennuksen puristuksessa auttamatta heikoksi historisoivaksi yritykseksi. Tyylin epävarmuutta korostaa pohjakerros, joka muodistamisesta huolimatta viittaa isoine lasi-ikkunoineen ja suorakaidekatoksineen edelleen rakentamisajankohtansa, vuoden 1968 arkkitehtuuriin. C-osa on jo alkujaan ollut maahan upotettuna siipirakennuksena luonteeltaan selkeästi alistuva ja on sitä myös arkkitehtuuriltaan. Pihalle rakentaminen on jakanut piha-alueen tasoihin ja hajottanut sen yhtenäisyyden. Toisaalta rakennuksen yksikerroksinen volyymi on niin pieni, että saavutettu hyöty on ollut suhteessa vaatimaton.

Päärakennus ja B-osan kolme rakennusvaihetta.

Sisätiloiltaan laajennusvaiheet edustavat toimintaan nähden alisteista rakentamista, eikä niissä ole käytetty arkkitehtonisia tehokeinoja. Yhteistilat, kuten aulat ja porrashuoneet ovat vaatimattomia. Isoja auditorioita tai juhlasaleja ei ole vaan lähes kaikki tilat ovat pienehköjä, koulun käyttötarkoitusta palvelevia opetustiloja. Materiaalit ja detaljointi edustavat aikakauden teollista rakentamistapaa.

Tampere 3D-malli, kartat.tampere.fi

Talouskoulun tontti on pitkän rakentamishistoriansa aikana kehittynyt nykyisen koulutoiminnan ehdoilla kirjavaksi ja vaiheittain rakennetuksi kokonaisuudeksi. Alkuperäinen iso koulupuutarha on saanut väistyä pihalle rakennetun paikoituskannen tieltä ja päärakennuksen laajennukset tuntuvat vaatimattomilta verrattuna alueen muun rakentamisen, esimerkiksi naapurikerrostalon tai Pyynikin panimon konttorin mittakaavaan. Toisaalta tontin sijainti rakennetun kaupungin ja puistovyöhykkeen rajalla on kaupunkikuvallisesti merkittävä ja tarjoaa mahdollisuuden tilanteen parantamiseen. Paikalla on toisin sanoen arkkitehtonista ja kaupunkikuvallista potentiaalia.

Harkitulla ja laadukkaalla täydennysrakentamisella ja tontin käsittelyllä voitaisiin vahvistaa tontin parhaita puolia, säilyttää paikan historiaa ja korostaa Wivi Lönnin päärakennuksen asemaa yhtenä rakentamisaikansa merkkiteoksista.

8. Selvitystyössä käytetty arkistomateriaali

Kaupunginarkisto

- piirustukset 1902, toteutumaton luonnos, Wivi Lönn
- piirustukset 1904, rakennuslupa, Wivi Lönn
- piirustukset 1924, rakennuslupa, Wivi Lönn

Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

- piirustukset 1904, rakennuslupa, Wivi Lönn
- piirustukset 1924, rakennuslupa, Wivi Lönn
- piirustukset 1967, rakennuslupa, Mikko Heliövaara / Arkkitehtuuritoimisto Marianna ja Mikko Heliövaara
- piirustukset 1976, rakennuslupa, Mikko Heliövaara / Arkkitehtitoimisto Heliövaara ja Uksila
- piirustukset 1994, rakennuslupa, Matti Pöyry / Suunnittelutoimisto Pöyry & Pöyry
- piirustukset 1999, rakennuslupa, Jaakko Nieminen / Arkkitehtuuritoimisto Jaakko Nieminen Oy
- piirustukset 2010, rakennuslupa, Jari Palonen / Arsatek Oy

Vapriikin kuva-arkisto, valokuvat

Museoviraston kuva-arkisto, valokuvat

9. LÄHTEET

Painetut lähteet

- Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998, Marjatta Leskinen, Juha Jaakola 1998

- Tampereen Historia I, Pentti Alhonen, Viljo Rasila, Unto Salo, Seppo Suvanto 1988

- Tampere Kartalla, Olli Helen, Jouko Seppänen, Tampere-Seura, 2015

- Tampereen Jugend, Paula Kivinen, 1982

- Juuret Kaakimmaassa, Pekka Kuusela, 2020

- Ja valmista tulee - tarinoita Tampereen palvelualan ammattiopiston 125 vuoden taipaleelta, Seija-Leena Nevala, Tampere 2017

- Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016, Pirkanmaan liitto 2016

Internet-lähteet

- Tampere alueittain 2013, Tampereen kaupunki, Tampere 2013

- Tampere – kasvava ja muuttuva kaupunki, Mari Lind. Teoksessa Tampereen tarina, Ranja Hautamäki (toim.), Tampereen kaupunki, Tampere 2015

- Kartat.tampere.fi

- Tampereen kulkutautisairaala, rakennushistoriaselvitys, Hanna Lyytinen 2009

Nykytilanteen valokuvat

- nykytilanteen valokuvat Marko Suutarla, Mikko Suominen, Lotta Wirén arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen Oy sekä Insinööritoimisto Taloinsinöörit

Takakannen kuva: Talouskoulun päärakennus, koulukadun julkisivun ornamentiikkaa, 25.1.2021, Marko Suutarla

